

BIBLIOTEQUES PATRIMONIALS A CATALUNYA (2020-2021)

BIBLIOTECAS PATRIMONIALES EN CATALUÑA (2020-2021)

HERITAGE LIBRARIES IN CATALONIA (2020-2021)

Gemma Caballer Albareda
gemmacaballer@ub.edu
CRAI Biblioteca de Reserva. Universitat de Barcelona, España

Laura Moré
laura.more@udg.edu
Biblioteca. Universitat de Girona, España

Imma Muxella
immaculada.muxella@upf.edu
CRAI Biblioteca del Campus de la Ciutadella. Universitat Pompeu Fabra, España

Anna Nicolau Payàs
anicolau@bnc.cat
Biblioteca de Catalunya, España

Rebut: 20/05/2022; Acceptat: 13/06/2022; Publicat: 25/09/2022

Com citar: **Caballer Albareda, Gemma; Moré, Laura; Muxella, Imma; Nicolau Payàs, Anna.** «Biblioteques patrimonials a Catalunya (2020-2021)». *Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 7 (2022), e005. DOI: [http://doi.org/10.1344/ABLL.2022.7.005](https://doi.org/10.1344/ABLL.2022.7.005).

No es permet un ús comercial de l'obra original
ni la generació d'obres derivades.

Resum

En aquesta edició de l'Anuari analitzem el paper que han tingut les biblioteques i centres patrimonials durant la pandèmia de la COVID-19 que, encara amb més força que en períodes anteriors, ha situat les persones en el centre d'atenció. L'anàlisi de les accions que es van dur a terme permet afirmar que han estat molt actives i han engegat múltiples projectes que han fet possible l'accés a les seves col·leccions i que han augmentat la seva presència a Internet. D'una banda, s'ha pogut constatar la renovació dels seus llocs web, que han afavorit l'accés a les biblioteques digitals i, de l'altra, la creació i difusió de continguts nous i el suport a la publicació de diferents materials, des d'articles científics fins a documentals o altres productes audiovisuals. Finalment, la presència a les xarxes socials i els projectes transversals han crescut durant aquest període i es presenten com a línies que es consoliden.

Paraules clau: Biblioteques patrimonials; Centres patrimonials; Arxius; Patrimoni; Preservació

Summary

In this edition of the Anuari, we analyse the role that libraries and heritage centres have played during the COVID-19 pandemic, which, even more than in previous periods, has placed people firmly in the spotlight. Our analysis of the activities carried out shows that libraries have launched multiple projects and have offered access to their collections while at the same time increasing their presence on the Internet. Many library websites have been updated to allow access to digital libraries, creating and disseminating new content and supporting the publication of materials ranging from scientific articles to documentaries and other audiovisual products. Finally, the presence of libraries and heritage centres on social networks and in cross-cutting projects has increased notably during this period and is now becoming well consolidated.

Keywords: Heritage libraries; Heritage archives; Heritage; Preservation

Resumen

En esta edición del Anuari analizamos el papel que han tenido las bibliotecas y centros patrimoniales durante la pandemia de la COVID-19 que, aún con más fuerza que en períodos anteriores, ha situado a las personas en el centro de atención. El análisis de las acciones que se llevaron a cabo permite afirmar que han sido muy activas y han puesto en marcha múltiples proyectos haciendo posible el acceso a sus colecciones y aumentando su presencia en Internet. Por un lado, se ha podido constatar la renovación de sus sitios web, que han favorecido el acceso a las bibliotecas digitales y, por otro, la creación y difusión de nuevos contenidos y el apoyo a la publicación de diferentes materiales, desde artículos científicos hasta documentales u otros productos audiovisuales. Por último, la presencia en las redes sociales y los proyectos transversales han crecido durante este período y se presentan como líneas que se consolidan.

Palabras clave: Bibliotecas patrimoniales; Centros patrimoniales; Archivos; Patrimonio; Preservación

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Les biblioteques patrimonials a Catalunya 2020-2021

És gairebé obligat començar aquest balanç parlant de la pandèmia de la COVID-19. La malaltia i les mesures que ens ha dut a prendre han afectat tota la societat i també, és clar, les biblioteques patrimonials.

Les biblioteques van restar físicament tancades durant els mesos del confinament estricte (del 14 de març al 2 de maig del 2020) i, després, van anar reobrint amb les precaucions i limitacions que marcaven les autoritats sanitàries. Durant el tancament, però, ni els centres ni els professionals van estar ociosos. Ha estat un temps per repensar moltes coses: les maneres de treballar, els serveis que oferim, com els donem, el públic a qui volem arribar i quin retorn a la societat fan els nostres centres.

Durant el tancament ha quedat palès que la tasca de digitalització duta a terme en les darreres dècades ha ajudat a seguir donant servei i a possibilitar tasques de teletreball

Durant el tancament ha quedat palès que la tasca de digitalització duta a terme en les darreres dècades ha ajudat a seguir donant servei i a possibilitar tasques de teletreball. Els centres patrimonials també han aprofitat per ser més presents a les xarxes socials a fi d'arribar als seus usuaris, que es veien impossibilitats de visitar presencialment les biblioteques. Aquest esforç també hauria d'estar encarat a fer possible que altres col·lectius que no s'han apropiat mai a les nostres instal·lacions en tinguin coneixement i s'interessin per les nostres col·leccions.

Tots aquests canvis han anat acompanyats per la irrupció de dos programes de gestió que, actualment, semblen voler copar l'àmbit de les biblioteques al nostre país: l'ALMA i el KOHA. Aquests nous entorns de treball, que, en el cas de l'ALMA, ha servit per crear un catàleg únic de les biblioteques que formen el Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC), han dut canvis importants en la rutina i l'organització del treball intern dels centres. La implementació de l'ALMA ha suposat per a les biblioteques implicades gairebé un any de preparació de dades, de reunions amb ExLibris, de formació i certificació del personal i de configuració bàsica dels entorns de treball per poder fer una migració exitosa. Per primer cop en la història de tots aquests centres, la catalogació es va aturar durant un

mes, un fet sense precedents. Ara queda per endavant tot un any de desenvolupament i explotació dels sistemes, de redacció de manuals de procediments i de formació del personal. D'altra banda, el KOHA és un sistema de gestió bibliotecària de programari lliure que cada vegada més biblioteques catalanes estan triant com a solució en l'àmbit local i que s'integra perfectament amb l'ALMA pel que fa al catàleg col·lectiu.

**Enguany hem introduït un canvi metodològic
per a la recollida de dades, que ha consistit en
l'enviament d'un correu electrònic a les
biblioteques públiques que formen part del
Cens de biblioteques i centres patrimonials de
Catalunya**

Finalment, voldríem fer un aclariment sobre un canvi metodològic introduït enguany. Normalment basem la recollida de dades en la informació publicada en memòries i webs institucionals, xarxes socials i llistes de distribució. En les dues edicions anteriors vam observar que la presència de les biblioteques públiques en aquest article era molt baixa, malgrat que tenim constància que s'hi porten a terme iniciatives molt interessants. És per aquest motiu que enguany hem introduït un canvi metodològic per a la recollida de dades, que ha consistit en l'enviament d'un correu electrònic a les biblioteques públiques que formen part del [Cens de biblioteques i centres patrimonials de Catalunya](#) en què les hem convidat a participar en l'article i els demanem que ens expliquin les activitats i novetats al voltant dels seus fons patrimonials. En total, hem contactat amb cent setanta-dues biblioteques i n'hem rebut setze respostes. D'aquesta manera hem volgut servir d'aparador de les iniciatives tan interessants que duen a terme els companys de les públiques i contribuir a donar-los el ressò que es mereixen.

1.2 Les persones en el centre i l'impacte social

Les biblioteques són institucions acostumades a adaptar-se als canvis. Primer van ser els canvis tecnològics, amb la irrupció de les TIC, i en els darrers anys, en què se n'ha qüestionat sovint la funció i la utilitat, han pres consciència del seu paper com a agents comunitaris amb capacitat real per contribuir a la transformació social dels seus entorns. Les biblioteques públiques, des de primera línia i com a espais de cohesió social per excel·lència, van ser les pioneres d'aquest gir social que posa les persones al centre. Ara, en el context de crisi actual agreujat per la pandèmia, totes les tipologies de centres s'han vist obligades a virar en aquesta direcció.

Els canvis socials són intangibles; per tant, trobar indicadors que en permetin l'avaluació és tot un repte. La mesura de l'impacte és una eina molt potent que permet avaluar quin retorn té la ciutadania de la inversió pública en biblioteques i com aquestes contribueixen al canvi social. De què serveix mesurar l'impacte? En primer lloc, ens permet entendre els usuaris als quals donem servei i, per tant, pot ajudar-nos a redefinir la planificació estratègica i la missió de la nostra institució. A més, contribueix a justificar la despesa pública perquè en demostra el retorn a la ciutadania, una qüestió no gens menor en temps de retallades pressupostàries. Finalment, l'impacte ens ajuda a ser conscients de la importància de la feina que fem els bibliotecaris diàriament i pot ser una injecció d'autoestima per a un col·lectiu amb una tendència natural al menysteniment.

En matèria de patrimoni cultural, un referent indiscutible que marca tendència és l'Europeana. Al llarg del bienni 2020-2021, l'Europeana ha creat l'[Europeana Impact Framework](#), un portal que té per objectiu ajudar els professionals del patrimoni a prendre consciència del seu paper a l'hora de promoure un canvi en la societat a través de les seves accions. Per conscienciar-se és imprescindible mesurar l'impacte que les institucions patrimonials tenen en els seus usuaris. El portal conté seminaris web, eines, estudis de casos i és el punt de trobada per a la Comunitat d'Impacte.

L'Europeana reuneix professionals que ja han incorporat l'avaluació d'impacte en els seus centres amb aquells que comencen a plantejar-se'n la necessitat, però que no saben com posar fil a l'agulla. D'aquesta manera, la comunitat dona suport als seus membres perquè es consciencien de la necessitat de valorar l'impacte i ho apliquin, alhora que comparteixen coneixement, habilitats, eines i recursos. Finalment, duen a terme una tasca de difusió i comunicació del valor de mesurar l'impacte i la utilitat del seu Playbook i Toolkit.

L'eina principal per implementar l'avaluació d'impacte és l'[Impact Playbook](#), un manual pas a pas per dissenyar l'impacte, mesurar-lo i comunicar-lo en quatre fases. Precisament, es va presentar en la sessió inaugural de l'Intensiu Digital 2021, un esdeveniment de referència en matèria de projectes culturals i patrimonials, que va anar a càrrec de Nicole McNeilly, assessora d'impacte de l'Europeana Foundation. En la mateixa línia, les taules rodones i els debats que es van generar van girar, en la majoria de casos, al voltant de la transformació, el lideratge i la centralitat de les persones en els projectes, tot plegat en el marc de la pandèmia causada per la COVID-19.

**Aquests centres patrimonials estan esdevenint
també centres d'acollida d'estudiants en
pràctiques de diferents graus i màsters**

En el cas de les biblioteques patrimonials vinculades a institucions universitàries —com serien el CRAI Biblioteca de Reserva¹ i el CRAI Biblioteca del Pavelló de la República, tots dos de la Universitat de Barcelona (UB)—, cal destacar la nova dimensió social que han anat prenent en els darrers anys, en què han augmentat i consolidat el seu paper envers el col·lectiu d'estudiants universitaris, una tendència innovadora que ja apuntàvem en el darrer anuari 2018-2019. Aquests centres patrimonials estan esdevenint també centres d'acollida d'estudiants en pràctiques de diferents graus i màsters, col·laboren en l'elaboració de treballs finals de grau o de màster basats en els seus fons, ofereixen suport en el disseny d'activitats curriculars amb fonts històriques i han augmentat la difusió del seu fons a través de visites i presentacions de les seves col·leccions —presencials i virtuals, especialment en el context de la COVID-19. D'aquesta manera, han donat resposta i s'han adaptat a les necessitats de professors i estudiants, tant de la Universitat de Barcelona com de centres externs, així com de la societat en general.

Aquestes tendències dels darrers anys inevitablement han propiciat la creació de serveis nous i de sinergies noves entre els diferents agents, que han suposat un repte per al col·lectiu bibliotecari i alhora han comportat noves oportunitats, com s'explica en l'apartat següent.

2 COVID-19 I BIBLIOTEQUES

L'any 2020 va estar marcat per l'excepcionalitat. El 16 de març del 2020, a conseqüència de la crisi sanitària provocada per la COVID-19, les biblioteques van haver de tancar les portes i fer front al confinament, una experiència totalment inèdita. Quina va ser la reacció de les biblioteques patrimonials davant aquesta nova situació? Podem establir un cert paral·lelisme amb les accions endegades per altres tipus de biblioteques? Per elaborar aquest apartat ens hem basat en experiències pròpies així com una compilació de bibliografia específica sobre aquest tema —que es pot consultar a l'apartat 5 Bibliografia citada— i que mostra la voluntat del col·lectiu bibliotecari per analitzar i valorar la resposta donada en una situació d'emergència —com la soferta durant la crisi de la COVID-19— i establir possibles mancances i punts de millora de cara a possibles contingències futures.

En primer lloc, ens agradaria destacar la ràpida resposta oferta per tot el col·lectiu bibliotecari, sigui quina sigui la tipologia de biblioteca. El 26 de març del 2020, el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya (COBDC) va fer públic un editorial que portava per títol «Les biblioteques i els seus professionals en temps de coronavirus: un servei bàsic i estratègic» on destacava el paper dels professionals, que donen accés a la informació a tothom, i detallava, en un dels seus tres punts, una responsabilitat compartida també per totes les biblioteques patrimonials: «Donant accés als continguts digitals de les biblioteques públiques, universitàries i patrimonials, a través dels diferents instruments que tenim a l'abast, les col·leccions digitalitzades, les subscripcions electròniques i sobretot a través de l'ebiblio, que permet que la societat que s'ha de quedar a casa tingui accés a

llibres, revistes i pel·lícules». En el cas de les biblioteques patrimonials, va ser possible oferir accés als continguts digitals? Miquel Térmens conclou al seu article «Bibliotecas digitales en tiempos de pandemia» que «se constata que mientras que las bibliotecas universitarias estaban bastante preparadas para dar un servicio totalmente en línea, las bibliotecas de otro tipo tuvieron problemas con su infraestructura tecnológica y circuitos de trabajo». Experiències com les de la Universitat de Girona (UdG), la Universitat Pompeu Fabra (UPF) o el CRAI Biblioteca de Reserva, per exemple, confirmarien aquesta afirmació. En el cas de la UdG, es van dur a terme tasques de revisió i millora dels registres bibliogràfics de fons especials, així com la introducció de metadades del dipòsit *DUGi Fons Especials*, la localització de nous articles per a la base de dades *Bertrana de Capçalera* i el treball intens en un [nou portal de Fons Especials UdG](#), que van presentar el 23 d'abril, fent-ho coincidir amb Sant Jordi. Per la seva banda, la UPF va finalitzar la catalogació de la col·lecció sobre Dante de la donació dels germans d'Alòs-Moner, fet que va cristal·litzar en l'organització d'una exposició i una comunicació el desembre del 2021 en ocasió del congrés que organitzava en commemoració de l'aniversari de la mort del poeta florentí. També es va prosseguir el treball d'elaboració d'un nou [portal de fons especials](#) que, finalment, s'ha posat en funcionament el primer trimestre del 2022.

Per concloure, mencionarem el cas del CRAI Biblioteca de Reserva, el personal del qual va continuar treballant des de casa —dins el marc de la campanya #CRAIdesdecasa— duent a terme tasques internes, de catalogació, de canvis en la pàgina web i de gestió de xarxes socials. El fet de trobar-se dins el marc d'una biblioteca universitària —el CRAI de la Universitat de Barcelona— va motivar que una part dels seus esforços durant el confinament se centressin a accelerar l'adaptació d'alguns dels serveis al nou entorn provocat per la situació sanitària de la COVID-19, en la línia defensada pel manifest «[Acce-
lerant la transformació digital de l'educació superior](#)». Un cas clar van ser les sessions de formació en línia per donar resposta a les necessitats del professorat, col·laborant amb el manteniment d'una docència en línia de qualitat, així com potenciant la difusió dels recursos digitals del fons antic a través del blog i de les xarxes socials.

**El confinament va atorgar molt importància a
la necessitat de mantenir els serveis de suport
a l'usuari i a aprofitar les xarxes socials com a
via de difusió**

Aquest és un bon exemple de la importància que el confinament va atorgar a la necessitat de mantenir els serveis de suport a l'usuari i en aprofitar especialment les xarxes socials com a via de difusió, un fet que també constata Térmens al seu article. Hem pres l'exemple del CRAI Biblioteca de Reserva de la UB perquè precisament aquesta biblioteca va destacar —en la memòria del 2020— les accions específiques portades a terme durant aquell any

tan excepcional, però no ens hem volgut quedar aquí. Un altre bon exemple és, també, la Biblioteca de Catalunya, que, una setmana després de l'inici del tancament, va posar en marxa una pàgina web que esdevenia un portal que, de manera fàcil, unificada i més accessible, oferia part dels seus continguts digitals: vídeos que ja tenien a YouTube sobre exposicions, sobre material del seu fons, sobre la seva manera de treballar, etc. També van fer petits clips de continguts de la Biblioteca, que van compartir a les xarxes socials amb l'objectiu de recordar què s'hi podia trobar accedint-hi virtualment. Eugènia Serra, directora de la Biblioteca de Catalunya, destaca a l'article anteriorment citat com una de les primeres coses que van detectar per aquelles dates va ser l'increment en l'ús dels seus dipòsits digitals, [Memòria Digital de Catalunya](#) i [ARCA](#), que van passar de 1.900.000 usos el 2019 a 2.900.000 el 2020, una tendència que s'ha mantingut el 2021.

Aquestes xifres que posa sobre la taula la Biblioteca de Catalunya evidencien una realitat i un debat que el confinament va obligar a plantejar: en quin punt de digitalització es trobaven les col·leccions de les institucions i com va influir aquest fet en la resposta que es va oferir des de les biblioteques patrimonials?

**No podem plantejar-nos les biblioteques
patrimonials com un bloc homogeni, ja que la
realitat és molt diversa**

Térmens destaca la diferència entre les biblioteques que ja tenien una part important del fons digitalitzat, com ara les universitàries o les especialitzades, i les patrimonials, el nucli de la col·lecció de les quals només es pot consultar de forma presencial. Però és evident que no podem plantejar-nos les biblioteques patrimonials com un bloc homogeni, ja que la realitat és molt diversa: trobem des de biblioteques patrimonials amb portals de fons digitalitzats propis —com ara [BiPaDi](#), del CRAI de la Universitat de Barcelona— passant per totes aquelles que nodreixen recursos com la *Memòria Digital de Catalunya*, fins a arribar a aquelles amb projectes de digitalització propis —però encara de petites dimensions— o les que encara no ha endegat cap iniciativa concreta. Malgrat el panorama tan divers, com destaca Juan Carlos Calvo Flores en relació amb les col·leccions digitals durant la crisi de la COVID-19, «les biblioteques han treballat intensament per donar accés als serveis virtuals i a les col·leccions digitals. Si bé és cert que moltes d'elles ja comptaven amb una presència digital forta, d'altres han aprofitat el moment per incorporar nous recursos digitals». Aquest és el cas, per exemple, de la Biblioteca Pública Lambert Mata de Ripoll, que va fer un notable esforç de digitalització per posar a disposició del públic 38.894 pàgines de manuscrits a través del repositori [Regira](#), o la Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola, que va digitalitzar el 2021 el diari gironí republicà federalista [El Autonomista](#) i el va integrar al dipòsit [Calaix](#).

**En el context de la COVID-19 cal destacar la
diversitat d'iniciatives portades a terme per
oferir resposta a les demandes dels usuaris**

Ens trobem davant una realitat que sembla que marcarà agendes futures: si bé durant la crisi sanitària viscuda les respostes han estat orientades a l'adaptació a la situació i a la millora dels recursos accessibles per sobreviure a l'excepcionalitat de la pandèmia, també ha evidenciat la necessitat de replantejar-nos la importància de la digitalització i de l'accés a recursos virtuals com a línies estratègiques de futur. Caldrà estar atents a quines són les conseqüències d'aquesta possible nova prioritització de la digitalització. Però no mirem tan enllà... En el context de la COVID-19 cal destacar la diversitat d'iniciatives portades a terme per oferir resposta a les demandes dels usuaris, i que van incloure propostes de divulgació del patrimoni com la del Museu Marítim de Barcelona, que el primer Sant Jordi en pandèmia va optar per oferir en línia publicacions sobre història i patrimoni marítim —exhaurides o de difícil accés—, a través del web del Museu, o la dels companys del Centre de Documentació del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, que van aprofitar el confinament per, entre altres activitats, [iniciar la revisió dels seus registres al Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya](#). Aquests només en són dos exemples; al llarg de l'article profundirem en altres iniciatives.

Durant el període de confinament també es va potenciar tant la formació i l'assessorament en línia com la difusió dels recursos electrònics disponibles. A més, també es va posar èmfasi en la difusió dels recursos disponibles i es va potenciar, tal com van fer la Biblioteca de Catalunya o el CRAI Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona, que van aprofitar el seu blog per recordar els recursos disponibles en línia a entrades com «[Descobriu els nostres recursos electrònics en aquests temps de confinament](#)» o «[#quedatcasa amb les nostres exposicions virtuals](#)». Com a recursos «nascuts» de la pandèmia, citem també les filmacions històriques —de ficció i documentals— que, gràcies al Centre de Conservació i Restauració (CR), la [Filmoteca de Catalunya](#) va poder posar en obert per oferir una alternativa. En aquest sentit, el paper de les xarxes socials per visibilitzar i evidenciar tots els recursos virtuals, als quals la nova realitat del confinament donava una rellevància especial, va ser clau. En aquesta línia, és interessant destacar una entrada publicada al blog del Centre de Documentació de l'Orfeó Català, en què es posava de relleu l'increment de trànsit a les seves xarxes socials i el paper que van jugar durant el confinament per fer visible el seu patrimoni musical. Les xarxes socials van esdevenir la nostra finestra a l'exterior.

Podem afirmar que es va produir un procés de reinvençió de les biblioteques patrimonials per arribar al seu públic i donar servei, malgrat les dificultats que comportava el confinament

Podem afirmar que es va produir un procés de reinvençió de les biblioteques patrimonials per arribar al seu públic i donar servei, malgrat les dificultats que comportava el confinament? Nosaltres considerem que sí. Des de la nova realitat que va comportar la gestió del teletreball —un teletreball imposat, nou i totalment sobtat— fins al replantejament i revaloració de processos com la digitalització, la pandèmia ha suposat també en el cas de les biblioteques patrimonials una bona sacsejada. La situació inesperada va suposar la incorporació de noves pràctiques per superar la crisi, una revisió de tasques i prioritats i una reavaluació del que es podia —o podia resultar més útil i necessari— fer en un context de pandèmia. Replantar-nos la necessitat de digitalitzar fons que poguessin estar accessibles davant noves situacions de confinaments forçosos o el protagonisme evident que van prendre les xarxes socials com a finestra de fons i serveis que podien continuar prestant-se o sent accessibles malgrat el confinament són els dos eixos principals del que va suposar la nova realitat provocada per la COVID-19 a les biblioteques patrimonials.

3 DIFUSIÓ EN LES TIC

3.1 Treball en xarxa i presència a Internet

Molts dels centres que disposen de fons i col·leccions patrimonials han treballat, des del 2020, a potenciar la digitalització com també a crear i generar continguts digitals. Si bé la majoria de biblioteques ja tenien comptes i perfils a les principals xarxes, algunes s'hi han sumat i d'altres n'han vist augmentat l'ús.

Per una banda, el Centre de Documentació del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), tal com cita a la memòria de l'any 2020, ha donat vitalitat a la seva col·lecció informant sobre les noves adquisicions i continguts web, també amb projectes nascuts del context específic com, per exemple, *Diari de confinageografia comarcalment*, *Pantalla oberta*, *Obres de la col·lecció MACBA* o [Col·leccionables](#). En l'àmbit de la descripció, s'han posat a disposició del públic digitalitzacions de fons patrimonials, com és el cas del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques (CDMAE), que ha potenciat el treball tècnic i

de descripció de molts manuscrits del fons de reserva, o de la Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola, que va fer la catalogació retrospectiva del fons Biblioteca Municipal de Girona, així com d'altres col·leccions anteriors al 1940, amb un total d'uns set mil exemplars.

3.1.1 Renovació dels llocs web

Durant el confinament, s'ha observat com moltes biblioteques o institucions amb biblioteques patrimonials han renovat els llocs web corporatius

Durant el confinament, s'ha observat com moltes biblioteques o institucions amb biblioteques patrimonials han renovat els llocs web corporatius, fet que es pot deure a la pressió de les circumstàncies i que pot haver contribuït també a posar a la xarxa recursos que abans no hi eren; sigui com sigui, considerem que el confinament ha estat un detonant per ser més crítics amb les nostres webs, que al cap i a la fi són la imatge que oferim al món.

La [Biblioteca de Montserrat](#) inaugurava, el desembre del 2020, el nou portal i biblioteca digital que ofereix, des d'aleshores, també la possibilitat d'apadrinar un document. En aquest període, l'[Il·lustre Col·legi d'Advocats de Catalunya](#) (ICAB) ha modernitzat també la seva web, amb una interfície més gràfica, dinàmica i visual. Amb motiu del cent vint-i-cinquè aniversari de la [Biblioteca Pública Arús](#), la renovació de la seva imatge a la xarxa ha estat una de les novetats, que s'ha aprofitat per adaptar-la a qualsevol dispositiu i fer-la, per tant, més accessible. La [Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès](#) a més d'ampliar les dades que proporciona sobre els fons, ha millorat l'accés als continguts gràcies a una estructura per col·leccions —en funció dels tipus de documents— que vincula els documents amb el catàleg i les plataformes de recursos digitals. L'Institut d'Estudis Ilerdencs, si bé ha mantingut el disseny del seu portal web, hi aplega els [fons, col·leccions i col·leccions digitalitzades](#) i hi inclou una [sèrie de guies de fons del Servei d'Arxiu i Llegats](#). Per la seva banda, el CRAI Biblioteca de Reserva també ha treballat per millorar el seu web per una doble via. Per un costat, ha afegit diversos apartats a la seva pàgina principal, específics sobre recursos i serveis: [Recursos sobre el CRAI Biblioteca de Reserva](#), [Projectes i recursos col·laboratius d'àmbit estatal i internacional](#), [Suport a la docència](#) i [Erasmus+ Staff Training Program del CRAI de la UB](#). Per l'altre, cal destacar especialment la creació del [perfil Google Scholar del CRAI Biblioteca de Reserva](#) sorgit el març del 2020 amb la doble voluntat de compilar totes les publicacions relacionades amb la història dels seus fons i serveis publicades pel seu personal, així com esdevenir un aparador de l'activitat en recerca i divulgació que porta a terme el personal, potenciant així la seva imatge com a col·laboradors en docència i recerca. D'altra banda, també van aprofitar el confinament per

elaborar nous recursos, com el [llistat de gravadors](#) —per facilitar la consulta del fons de gravats que encara està pendent de catalogar—, així com per crear una nova categoria, anomenada *Àmbits especials*, que permet agrupar documents de diferents tipologies o temàtiques i oferir fàcilment els resultats de la cerca al catàleg.

La biblioteca digital del [Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa](#) amb motiu del seu setanta-cinquè aniversari el 2021 ha canviat de programari i s'ha modernitzat: la nova versió, que s'anomena [IMATEX](#) i té un disseny més visual, inclou l'opció de generar de manera directa una fitxa en format PDF i permet compartir els continguts a les xarxes socials; a més del que són pròpiament objectes museístics, s'hi ha incorporat el patrimoni bibliogràfic digitalitzat i és per això que en recollim l'experiència.

Pel que fa als canvis en els webs corporatius que s'han succeït en aquests dos anys que comprèn l'article, considerem que el confinament pot haver estat una oportunitat per convidar-nos a ser més crítics i reflexionar sobre quina imatge donem al món i, alhora, per optimitzar els recursos disponibles.

La [Universitat Rovira i Virgili](#) (URV) informa de les col·leccions de patrimoni bibliogràfic que, malgrat que encara estan en procés de digitalització, ja són consultables, com ara el fons bibliogràfic de Domènec Guansé, que s'hi va incorporar el novembre del 2021. També ha assumit la catalogació de la biblioteca de la [Fundació Quer Alt](#) especialitzada en humanística, que funciona com a editorial sense ànim de lucre de clàssics i que s'anirà incorporant al seu catàleg general. La voluntat de visibilitzar més aquests fons és evident en el web d'altres biblioteques patrimonials, com la [Biblioteca Borja](#), la [Universitat de Lleida](#), la [Biblioteca de l'Institut Universitari Observatori de l'Ebre](#) i la [Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona](#). Aquesta darrera ha prioritzat la catalogació de fons antics, incunables i manuscrits i ofereix, com a via per difondre-les, un llistat de novetats que es pot consultar des de la interfície al catàleg. D'aquesta manera, es confirma aquella tendència de visibilitzar col·leccions amagades que ja vam apuntar en l'Anuari 2016-2017. En l'àmbit eclesiàstic, la Biblioteca del Seminari Diocesà de Girona és un exemple de centre que, per les limitacions derivades de la pandèmia, ha començat a oferir nous serveis en línia: han fet també un pas en obrir la consulta dels llibres sacramentals parroquials, per exemple, a través de la seva intranet, tal com queda reflectit en la seva memòria del 2020. El 2021 van potenciar la catalogació de llibres d'antiquària de la biblioteca capitular i van ampliar l'inventari dels manuscrits de la Biblioteca amb trenta-vuit manuscrits. Aquest inventari, així com els dels manuscrits de l'Arxiu Capítular, de l'Arxiu Diocesà i de Sant Feliu de Girona, són consultables al web, en l'apartat «[Col·leccions especials](#)» dintre la secció de la Biblioteca.

A més dels nous portals de fons especials citats, la Reial Acadèmia de Farmàcia ha estrenat una [biblioteca virtual](#). En aquest sector, la Reial Acadèmia de Medicina, que el 2020 va celebrar el dos-cents cinquantè aniversari, va continuar amb el programa de digitalització finançat fruit d'un conveni entre el Departament de Justícia de la Generalitat i la Fundació La Caixa, disponible a la seva [biblioteca virtual](#). Al web de l'Institut Cartogràfic i Geològic

de Catalunya s'ha ampliat la informació sobre el fons antic, en tres dels apartats: «[Llibres i fons documentals](#)», «[imatges i vistes](#)» i, sota l'epígraf de «[Col·leccions singulars](#)», els fons Leonor Ferrer i Editorial Paluzie com a novetats.

Des del maig del 2021, la Biblioteca i Arxiu del Parlament de Catalunya ofereixen un [web](#) en què els serveis i els fons de la Direcció d'Estudis Parlamentaris dediquen, en apartats diferenciats, pàgines als fons històrics i a les col·leccions especials més rellevants. Una altra biblioteca que ha avançat en la digitalització durant el 2020 és el Centre de Lectura de Reus, que, en una notícia al seu web del 10 de setembre, anunciava que [la Biblioteca del Centre de Lectura finalitzava la informatització del seu fons documental](#) després de vint-i-dos anys i s'hi comptabilitzen 307.966 documents accessibles des del [nou catàleg](#), que s'ha modernitzat, i des de la [biblioteca digital](#).

El Centre de Documentació Montserrat Roig, del Col·legi de Periodistes de Catalunya, a la memòria del 2020, recull el projecte en curs i en via de finançament que té com a finalitat digitalitzar la memòria corporativa de les associacions de premsa de Catalunya i on s'especifica que el 10 % del seu fons és anterior al 1950 (a més dels projectes i convenis amb altres entitats per a la conservació dels fons personals de periodistes, que està consolidat).

El [Centre de Documentació del Museu de la Mediterrània](#), tot i no haver canviat l'estructura de la interfície, ha afegit el llistat dels fons personals sota la denominació de *Fons Especials*. Les biblioteques dels museus tampoc han estat una excepció: el Museu del Disseny va posar en obert, el març del 2021, [llibres antics digitalitzats](#) amb l'opció de descarregar-los en format PDF.

Així doncs, a part de potenciar els recursos i serveis per mitjà del web i de les xarxes socials, també ha estat una constant la digitalització i catalogació de fons, com queda reflectit a la [memòria del Museu Marítim de Barcelona del 2020](#): «S'elaboren els plecs tècnics d'una licitació per a un servei de digitalització que permeti garantir la preservació i difusió dels arxius digitals, per als anys 2021 a 2023, dels diferents lots patrimonials del Museu Marítim de Barcelona (MMB) (arxiu fotogràfic, arxiu històric, biblioteca, col·leccions, col·leccions documentals)».

3.1.2 Creació i difusió de continguts nous

La pandèmia ha afavorit, també, la creació de continguts nous per part de diferents centres. El [Centre de Documentació i Museu Tèxtil](#) de Terrassa ofereix continguts nous a través de la secció [Destaquem](#) (amb articles o notícies breus sobre material divers que es conserva a la biblioteca) i els reculls de peces seleccionades dels fons bibliogràfic i patrimonials sota el nom [Documents singulars](#) i entorn dels quals s'organitzen activitats i exposicions. El 2020, el [Centre de Documentació del Museu del Disseny](#) ja tenia [sis-cents títols de llibre antic](#) disponibles a la xarxa; a més, cada setmana el Museu fa una tria de títols per temàtica

que presenta dins de [Descobriu els llibres antics digitalitzats](#). El Centre de Documentació del Museu de la Música també anuncia, en el seu butlletí, les novetats juntament amb les relatives al Museu.

En l'àmbit de les biblioteques públiques, cal tenir en compte que les biblioteques de Reus, per exemple, informen a la seva pàgina web sobre els [fons antic i de reserva](#), que marquen la diferència amb els [fons de col·lecció local](#). La Biblioteca de Sallent va donar suport, juntament amb el col·lectiu Adona't, a un projecte pilot de laboratori ciutadà que consisteix a recollir testimonis orals anomenat «[Memòria de les treballadores de les fàbriques tèxtils de Sallent i Cabrianes](#)».

La Biblioteca Fages de Climent, de Figueres, també informa dels [fons patrimonials adquirits](#) i de l'estat en què es troben quant a disponibilitat: el 2021 va rebre un donatiu de partitures d'Enric Sans Salellas (Figueres, 1890-1953), compositor de sardanes, del qual s'informa que hi ha un inventari, però que està en procés de digitalització. Han incorporat també, a la secció web «Fons i col·leccions», l'apartat «[Fons de reserva](#)»; la pàgina «Secció local» es troba al menú al mateix nivell que «Fons i col·leccions» i, per tant, diferenciat.

Segons recull la pàgina web de l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, la col·lecció de la [Biblioteca Popular del Vendrell](#), que el 17 d'octubre del 2020 va commemorar el seu centenari, fou digitalitzada per l'Arxiu i la Biblioteca Pública Terra Baixa. Per la seva banda, la Biblioteca Pública de Tarragona (BPT) disposa d'una altra pàgina dedicada als fons patrimonials.

En temes d'accessibilitat, la Biblioteca de Catalunya, per exemple, durant el període que abasta l'article, ha començat a adaptar una part dels continguts del web a la comunitat sorda amb un [vídeo](#) que dona visibilitat també a la llengua de signes catalana segons marca la FESOCAinfo. En aquesta mateixa línia, el CRAI Biblioteca de Reserva ha optat per potenciar la seva presència en projectes nacionals i internacionals en una pàgina web específica ([Participació del CRAI Biblioteca de Fons Antic en projectes i recursos col·laboratius d'àmbit estatal i internacional](#)) en un intent de reforçar la seva imatge més enllà de l'àmbit català.

L'adaptació multiplataforma en forma d'aplicacions ha estat també una constant que s'ha ampliat a la del CSUC. La plataforma [Calaix](#), del Departament de Cultura, també ha introduït millores en l'adaptació de l'aplicació per a mòbils i tauletes.

3.1.3 Documentació per a articles i altres publicacions

Destacar també la importància dels fons patrimonials en la tasca de documentació d'articles, llibres, exposicions, documentals, pel·lícules, etc.

Més enllà de la difusió a Internet, volem acabar amb un petit apunt per destacar també la importància dels fons patrimonials en la tasca de documentació d'articles, llibres, exposicions, documentals, pel·lícules, etc. Una bona mostra de la rellevància la trobem, per exemple, a la darrera memòria del CRAI Biblioteca del Pavelló de la República de la UB, en què es relacionen diversos documentals i pel·lícules en què han col·laborat cedint documentació i entre les quals destaquem el documental emès el novembre del 2021 al «Sense Ficció» de TV3, [Les llistes de Trias i Peitx, el Schindler català](#), basat en una recerca duta a terme precisament sobre el fons de Josep Maria Trias i Peitx, custodiat per aquesta biblioteca.

A partir del 2021, en procés de recuperació de la pandèmia, s'ha advertit com les visites presencials professionals i/o obertes al públic en centres patrimonials s'han anat recuperant progressivament: per exemple, l'[ICAB](#) va organitzar una visita el 23 d'octubre en què es van ensenyar el Palauet Casades i la Biblioteca col·legial, en el marc de la jornada 48h Open House BCN. El CDMAE també va organitzar una visita en la qual es van ensenyar la reserva, els fons bibliogràfics i personals de la biblioteca, el 29 de gener del 2020. Així mateix, sota el lema «Vine a conèixer com gestionem el fons documental», el [Centre de Documentació de l'Orfeó Català](#) va reprendre les visites adreçades a universitaris.

3.2 Bases de dades

Les noves col·leccions digitals que hi ha disponibles han crescut considerablement. La *Memòria Digital de Catalunya (MDC)* ha experimentat un augment, respecte del 2019, de col·leccions i institucions: el 2021 donava accés a més de tres milions d'imatges/documentos en cent setanta-quatre col·leccions de trenta-set institucions participants. Com a noves institucions, el 2020 hi participen la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RACAB), la Fundació del Museu del Joguet i l'IED Barcelona-Escola Superior de Disseny, i s'hi van incorporar cinc col·leccions noves, com ara «[Alexandre Galí. Història de les institucions i moviment cultural](#)» de la Biblioteca de Catalunya i d'altres que citem més endavant. Quant a xifres, de les cent cinquanta-cinc catalogacions noves s'observa un augment considerable respecte de les quaranta-tres de l'any 2020. Si bé el nombre d'institucions noves es manté estable, el nombre de col·leccions especials ha augmentat progressivament si tenim en

compte les dades de les memòries: cent setanta-quatre (2020) i cent vuitanta (2021) si comparem amb les cent seixanta-nou del 2019.

El 2021 s'hi sumen l'Arxiu Municipal de Granollers i el Servei Meteorològic de Catalunya i noves col·leccions com les del Centre de Documentació i Museu Tèxtil (amb el «[Fons bibliogràfic de 1900-1925](#)» i «[Làmines de moda](#)»); la [Universitat de Lleida amb tres col·leccions](#) («Fons per a la història de l'educació» —formada per seixanta-set llibres de reserva de la Biblioteca Jaume Porta—, «Fons Samuel Gili i Gaya» i «Fons Sol Torres») i l'Arxiu Municipal de Granollers (amb la col·lecció [fons Antoni Joch i Cuspinera](#)). L'ICAB hi ha integrat la col·lecció «[Els Juristes de la Monarquia Hispànica](#)», amb obres jurídiques dels segles XVI al XVII, d'autors catalans, castellans, portuguesos i valencians.

El Centre de Documentació Ramon Llull, adscrit a la UB, disposa d'un nou recurs titulat [MedCat - Corpus Medicorum Catalanorum](#) i, a més, la base de dades [Qui és Ramon Llull?](#) està disponible, des del mes de març del 2020, ara en set idiomes (s'hi ha afegit el [portuguès](#)). Al CRAI Biblioteca del Pavelló de la República es va crear un nou recurs en forma d'exposició virtual, [Fons personals de dones](#), a partir dels fons de dones que custodia, amb motiu del Dia de la Dona del 2021. També dins el marc de la Universitat de Barcelona [BiP aDj](#), la Biblioteca Patrimonial Digital de la UB, ha continuat creixent durant aquest bienni, augmentant les digitalitzacions de moltes de les col·leccions preexistents i creant-ne sis de noves: «Al·legacions Jurídiques»; «Pergamins»; «Guerra del Francès, 1808-1814»; «Ordes i Congregacions Religiosos»; «Epigrafia i Numismàtica», i «Excavacions Arqueològiques». També cal ressaltar especialment la migració de les dues bases de dades del CRAI Biblioteca de Reserva —[Marques d'impressors](#) i [Antics posseïdors](#) — cap a la plataforma [Coeli](#) el mes de juny del 2021, en una aposta decidida per optimitzar-ne l'explotació i difusió, ja que la interfície existent havia quedat totalment obsoleta.

Des de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB), l'any 2021 s'ha iniciat la catalogació de dibuixos i material gràfic de reserva que ha servit per establir el model a seguir per incorporar al catàleg les col·leccions patrimonials, enllaçant-les a la seva versió digital a la *Memòria Digital de Catalunya* (col·leccions «Càtedra Gaudí» i «Arxiu Gràfic de l'ETSAB») i que estaran disponibles, properament, a l'*Arxiu Digital Gaudí* d'UPCommons. Pel que fa als llibres digitalitzats de la Càtedra Gaudí i la Biblioteca, es troben disponibles a la MDC i també al [Dipòsit de fons antics de la UPC](#). En el marc de les biblioteques tècniques com les de la UPC, la Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB) ha posat en marxa un nou portal web que s'ha adaptat a la [Bibliotècnica](#) actual i tots els continguts de la web s'han traduït al castellà i anglès. El 2020, amb motiu de la donació del fons de llibre antic i modern d'arquitectura del professor Manuel Ribas i Piera, es va crear un portal [web dedicat a aquest fons](#) i el 2021 es va presentar el web dels fons històrics bibliogràfics, que incorporava el web de la Càtedra Gaudí. S'han actualitzat també les diverses exposicions virtuals dels fons de la Biblioteca, i s'han integrat al nou portal. També s'ha de remarcar la posada en marxa del nou portal de [fons especials de la UdG](#) amb el qual es donen a conèixer i resten disponibles per a la consulta fons

nous, treballats i digitalitzats durant el 2020, com són els fons Bohigas, Isidre Macau i Maria Buscarons, així com les noves incorporacions a fons ja existents.

Fruit del [conveni de col·laboració signat entre la UB i la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia](#), s'ha incorporat el fons d'aquesta entitat al CRAI Biblioteca de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació de la UB el juliol del 2021. La col·laboració entre la delegació de la Generalitat a Girona, el Museu d'Art de Girona i la Biblioteca Pública Carles Rahola ha fet possible el [tractament documental del fons de la farmàcia de l'antic Hospital de Santa Caterina de Girona](#), integrat per llibres dels segles XVIII i XIX. La RACAB va digitalitzar el [fons de memòries científiques manuscrites](#), que corresponen a les actes des de la seva fundació el 1764 fins a començaments del segle XX. La Universitat de Lleida també ha inaugurat el seu [portal de fons especials](#) i a la [memòria del 2020](#) queda reflectit que la tasca de descripció i digitalització de fons personals i patrimonials ha estat una prioritat, sota l'impuls i suport de la Càtedra Màrius Torres. Qui també ha estrenat [biblioteca digital](#) és el Centre de Lectura de Reus, que ja hem mencionat a l'apartat anterior i que, d'aquesta manera, dona accés a les col·leccions especials que custodia.

L'octubre del 2021, l'MMB inaugura un nou apartat a la seva pàgina web dedicat a les [col·leccions fotogràfiques](#) «amb unes característiques i unes necessitats de conservació i documentació comunes a qualsevol objecte fotogràfic que es custodii en museus, biblioteques, arxius o col·leccions particulars».

El novembre del 2020, el MACBA participa a la X Trobada de Centres de Documentació d'Art Contemporani on presenta el seu [repositori digital](#), desenvolupat pel CSUC. El repositori s'organitza en dos grans grups: fons artístic i [fons documental](#). El segon conté imatges de fons personals d'artistes i altres agents relacionats amb l'art contemporani, el propi fons històric que documenta l'activitat de la institució i les col·leccions documentals de l'Arxiu i la Biblioteca, desenvolupat amb el programari base DSpace.

La base de dades *Biblioescènic*, del CDMAE, que funciona com a catàleg bibliogràfic i audiovisual i va passar a gestionar-se amb el programari lliure KOHA, implementat el mes d'octubre del 2021, ofereix un punt d'accés únic a les novetats, recursos i col·leccions digitals per tipus de documents. Durant el confinament, es va donar accés a fons personals i institucionals nous: «[Fons Isidre Prunés](#)» (de figurinisme i escenografia), «[Fons Teatre Regina](#)» i dos fons d'òpera: «[Fons Àngeles Gulín](#)» i «[Col·lecció Santiago Vela](#)». Entre el final del 2020 i el principi del 2021, la [Biblioteca Museu Víctor Balaguer](#) va estudiar la migració del seu catàleg de l'InMagic DB/TextWorks al KOHA.

L'[accés als fons històrics del Centre de Documentació de l'Orfeó Català](#) és un fet des del 2021, en què es va inaugurar el seu [nou catàleg Fotoweb](#). Aquesta plataforma permet posar en obert la documentació d'arxiu i els fons personals, així com tota la documentació digitalitzada que fins aleshores només es podia consultar presencialment. Entre d'altres, el fons Juli Garreta, el fons de partitures de l'Orfeó Català, el fons Amadeu Vives, el fons

Amadeu Cuscó, el fons Josep Carreras i Bulbena, el fons Ramon Vilanova i el fons Lluís Romeu.

3.3 Projectes transversals

Destaquem també que el CDMAE, juntament amb la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, el Centre de Documentació de l'Orfeó Català i la Biblioteca de Catalunya col·laboren amb documents dels seus fons i assessorament en el projecte de memòria i inventari de patrimoni musical [Intèrprets Catalans Històrics](#) de l'Associació Joan Manén.

La participació en projectes col·lectius és una pràctica que va a l'alça

La participació en projectes col·lectius és una pràctica que va a l'alça. Un exemple el tenim en el projecte internacional que facilita una interfície única per interrogar la base de dades d'impresos en plecs solts espanyols dels segles XIX i XX. L'equip de treball que la manté agrupa diverses biblioteques que han començat a aportar-hi coneixement com ara la Biblioteca de Catalunya, la Xarxa de Biblioteques i Arxius del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), el Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español i la Generalitat de Catalunya. Un altre projecte nascut durant el confinament i que va en aquesta mateixa línia és l'endegat per l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (ICUB) amb el suport del CSIC, sota el guiatge del [Centre de Documentació de l'Museu de Ciències Naturals \(MCNB\)](#) i l'Institut Botànic de Barcelona (IBB), el setembre del 2021. Aquest projecte, anomenat [Museu Obert](#), «consta de 1.085 obres i un total de 1.346 volums datats entre el 1485 i principis del XIX», és d'abast català i de naturalesa transversal, ja que diverses biblioteques patrimonials, arxius i museus hi han participat amb les descripcions i digitalitzacions de llibres d'antiquària i incunables de les seves col·leccions; per cercar els llibres antics cal seleccionar la proposta «Llibres».

En l'àmbit de les lletres, el portal *Cartes familiars de Catalunya (segle XVI-XIX)*, presentat el maig del 2021, és una iniciativa del Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) amb l'objectiu de «localitzar, registrar, transcriure, estudiar i divulgar les cartes familiars dels arxius patrimonials de Catalunya». Si bé la majoria d'entitats que hi participen són arxius públics, la Biblioteca de Catalunya també hi col·labora amb dos-cents vint-i-sis dels seus fons patrimonials (en el formulari de cerca avançada, es pot filtrar per centre dipositari, entre altres criteris).

El segon semestre del 2020, la [Biblioteca Digital de Catalunya \(BDC\)](#) va organitzar, a través del canal de YouTube, un cicle de presentacions en línia de bases de dades catalanes, que

va acabar el mes de novembre amb la [presentació del portal Patrimoni d'Editors i Editats de Catalunya](#), gestionat per la Biblioteca de Catalunya. El [butlletí del CSUC](#) es fa ressò de l'èxit que va assolir a les xarxes socials. Si bé aquest recurs i d'altres no són novetats es tracta d'una iniciativa de formació i/o difusió motivada pel context sanitari.

En el marc d'altres actuacions relacionades amb la digitalització de fons, l'[IBB](#), durant l'any 2021, ha incorporat a *Simurg*, la biblioteca virtual del CSIC, la reproducció digital de més llibres d'antiquària, com també ha iniciat els tràmits i tasca de revisió dels seus fons antics per completar-ne la catalogació i incorporar-los al *Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic*. Indirectament, i també vinculat amb la xarxa de centres de documentació del CSIC, ja està disponible, també a *Simurg*, la col·lecció patrimonial de [teatre català de la Biblioteca Tomás Navarro Tomás](#) de Madrid.

La UdG ha participat en el projecte [Mapa Literari Català](#) amb un vídeo de difusió del fons Prudenci Bertrana i Aurora Bertrana. Pel que fa a la UB, en aquest període ha renovat el seu projecte de [Museu Virtual de la Universitat de Barcelona \(MVUB\)](#) amb la voluntat d'esdevenir un portal del patrimoni de la Universitat «en un sentit molt ampli» i incrementant la presència de les col·leccions patrimonials del CRAI Biblioteca de Reserva i del CRAI Biblioteca del Pavelló de la República.

A la plataforma de transcripció col·laborativa [Transcriu-me!!](#), l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya ha posat a l'abast del públic una nova col·lecció, «[Fotografies de núvols](#)», que conté un miler de fotografies dels seus fons històrics.

**Resulta interessant destacar la participació
d'uns centres determinats en projectes de
recerca, que fan un pas endavant molt
significatiu en el nostre paper com a
col·laboradors en la investigació**

Dins el marc dels projectes transversals també resulta interessant destacar la participació d'uns centres determinats en projectes de recerca, que fan un pas endavant molt significatiu en el nostre paper com a col·laboradors en la investigació, més enllà de proveïdors d'accés a fons patrimonials. Aquest seria el cas de la participació del CRAI Biblioteca de Reserva en projectes d'R+D+I, com «El patrimonio musical de la España moderna (siglos XVII-XVIII): recuperación, digitalización, análisis, recepción y estructuras retóricas de los discursos musicales» (HAR2017-86039-C2-1-P), del Pla nacional 2018-2020, o bé l'organització de les jornades i exposició «[El fons antic de la Universitat de Barcelona a amb perspectiva de gènere](#)», una iniciativa fruit de la col·laboració d'aquesta biblioteca

amb la professora Mariela Fargas, de l'Àrea d'Història Moderna de la UB, i que va tenir lloc virtualment els dies 27 i 28 d'octubre del 2020.

3.4 Xarxes socials

Les xarxes socials han pres embranzida i han servit per dinamitzar el sector cultural de la informació

Com s'ha exposat anteriorment, a causa del confinament i de la pandèmia, les xarxes socials han pres embranzida i han servit per dinamitzar el sector cultural de la informació, tant pel que fa a promoure els propis recursos com per ampliar-ne la difusió i facilitar la recerca en línia. Per tant, han representat una extensió dels continguts i serveis proporcionats a través dels webs corporatius. Així doncs, l'ús de les xarxes ha experimentat un augment que és més o menys rellevant, segons les biblioteques i segons les xarxes: Twitter ha estat, potser per la seva immediatesa, la que ha experimentat un creixement exponencial: per exemple, la [Biblioteca del Cinema - Filmoteca de Catalunya](#) gairebé va duplicar el nombre de seguidors el 2020 (109.945) respecte del 2016 (74.427). El nombre de canals corporatius a Instagram i YouTube ha crescut, com també el nombre de vídeos i fotografies: a la Filmoteca, els dos perfils es van crear el 2019 i el 2020 sumen, respectivament, 16.414 i 7.792 a Instagram i 1.916 i 587 a YouTube. Al CRAI Pavelló de la República, per exemple, s'ha gairebé duplicat el nombre d'interaccions i continguts a les xarxes, en comparació amb el 2019, fins i tot tenint en compte que les dades de la nova [memòria inclouen els anys 2020 i 2021](#): 21.175 tuïts (enfront dels 8.767 del 2019), 232 taulers a Pinterest (mentre que l'any anterior en van ser 95) o els 54 vídeos a YouTube (respecte dels 16 del 2019).

Els continguts nous han contribuït a visibilitzar la tasca dels professionals al seu càrrec, a partir d'accions i esdeveniments. Tot i que potser han tingut més presència en el cas dels museus o arxius, també algunes biblioteques han augmentat el nombre de col·laboracions i referències a la Viquipèdia, col·laborant més habitualment als blogs corporatius i posant l'accent en les col·leccions digitalitzades per tal de difondre peces destacades, fets històrics, efemèrides o referents de temes d'actualitat. La Biblioteca de Montserrat també ha inaugurat [un canal de YouTube](#), en què la biblioteca està molt present i que permet seguir tota l'activitat audiovisual del centre. S'ha detectat també un augment dels vídeos dels canals de YouTube com a reflex de les activitats en continu o que s'han continuat fent en paral·lel i a distància per motius d'aforament limitat. En el cas dels vídeos, hi ha el de l'[ICAB a la plataforma Vimeo](#) que, a més de servir als col·legiats per seguir activitats de formació, pretén difondre el funcionament bàsic dels serveis que ofereix. O també, puntualment,

el recurs de la [Biblioteca de Catalunya 360°](#) i la [pàgina](#) creada per poder utilitzar-la des de casa. El Centre de Documentació del Museu de Ciències Naturals de Barcelona també ha estat present, durant la pandèmia, a través del nou canal de televisió que va estrenar l'octubre del 2020, el NatTV, en què s'emeten continguts en [continu](#) i que serveix d'arxiu audiovisual. Amb motiu del desè aniversari del Museu al Fòrum, l'equip del Centre de Documentació, sota la direcció de Montserrat Navarro, va ser entrevistat i va col·laborar en la celebració. La importància de fer-se visibles i anar un pas més enllà de la difusió ràpida de les xarxes habituals va portar el Servei de Biblioteques de la UAB a crear un nou [Servei de Vídeos](#), format per un membre de cadascuna de les biblioteques de la Universitat i crear un [canal de YouTube](#), que també es va emprar per difondre els seus fons especials: el primer vídeo de la sèrie va ser el de la [Biblioteca Econòmica Carandell](#) i el va seguir el del [fons d'història de la veterinària](#); en el seu [butlletí del maig del 2020](#), destaquen la fita de dos-cents mil registres al seu dipòsit digital (DDD) i la seva contribució «en la difusió de col·leccions patrimonials digitalitzades ja que augmenten la visibilitat i consulta del patrimoni català i fan visibles col·leccions custodiades a la UAB, al mateix temps que garanteix la seva preservació».

Aquest augment de vídeos a YouTube durant aquest bienni també és una realitat en el cas del CRAI Biblioteca de Reserva de la UB, on també han optat per emprar altres xarxes socials per visibilitzar els seus continguts i serveis, així com la feina dels investigadors. Aquest darrer seria el cas de l'etiqueta [#ProtagonistesDeReserva](#), creada amb l'objectiu de difondre la recerca duta a terme pels investigadors que consulten el seu fons i que s'ha emprat als seus canals d'Instagram i Facebook, amb una molt bona acollida i resposta a les xarxes. El protagonisme de les xarxes socials també va ser clau el 2021 en el canvi estratègic que va prendre la iniciativa «Apadrina un llibre» que el CRAI de la UB feia anys que portava a terme. Es va emmarcar —coincidint amb la festivitat de Sant Jordi— dins d'un projecte més ambiciós i transversal, [Mecenes UB](#), que pretén promoure la complicitat i la col·laboració social i empresarial per multiplicar la capacitat de resposta en coneixement, recerca i transferència, i crear sentiment de comunitat UB. En aquesta primera edició dins Mecenes UB —i amb un desplegament potent a les xarxes, especialment a Twitter—, el CRAI Biblioteca de Reserva va aconseguir l'apadrinament i restauració posterior de tres de les seves obres.

**Destaquen els pòdcasts, que han esdevingut
una gran novetat i que presenten els recursos
disponibles a les col·leccions**

En l'àmbit de recursos en format àudio sobre les col·leccions, destaquen els pòdcasts, que han esdevingut una gran novetat i que presenten els recursos disponibles a les col·leccions, com és el cas de la Biblioteca de Catalunya amb la sèrie inaugurada amb «[Una caixa de sorpr](#)

[eses](#)» i d'altres, iniciada el 2021, a partir de l'entrevista a personal especialitzat i professional que hi treballa i que convida a visitar els centres.

La difusió dels fons mitjançant les xarxes socials ha estat una pràctica habitual des de la pandèmia, com assenyalava la Biblioteca de la Universitat de Vic en un missatge al seu compte de [Twitter](#). En el cas dels centres de documentació GLAM, o dit d'una altra manera, que consten de biblioteca, arxiu i museu sota una mateixa direcció, podem citar el CDMAE que, amb motiu del Dia Internacional dels Museus, el maig del 2020 va organitzar una conversa entre la conservadora Carme Carreño i Joan Miquel Llodrà, guia del Museu, per parlar sobre el contingut de l'exposició permanent «[La memòria de les arts efímeres](#)», amb material de la reserva del Museu. Durant la sessió es van respondre les preguntes enviades per correu electrònic o Twitter. El CDMAE també va donar-se d'alta a [Instagram Live](#) el maig del 2020, amb la intenció d'oferir un canal (*Parlem del Museu de les Arts Escèniques a Instagram*) per parlar i conversar sobre fons propis sota el guiatge d'historiadors de l'art o especialistes de diferents disciplines. Pel que fa als vídeos de presentació de fons, Anna Valls, Neus Garriga i Teresa González, de l'Institut del Teatre, van presentar el document *La gestió eficient dels fons personals i institucionals* en [aquest vídeo](#), que forma part del Seminari d'Experiències 20, organitzades pel COBDC.

Diverses biblioteques catalanes van participar a la campanya [#ColorOurCollections\(2020-2021\)](#), que ja fa alguns anys que es duu a terme a Twitter, i que consisteix a difondre per les xarxes digitalitzacions de fons antic perquè els usuaris les puguin acolorir i tornar-les a penjar a la xarxa. Hi han participat diverses [biblioteques de l'Universitat de Barcelona](#) i de les [biblioteques de la Universitat de Lleida](#).

El desembre del 2021, les Biblioteques Especialitzades de la Generalitat (BEG) van reorientar la seva política de difusió a les xarxes, donant impuls al seu compte de Twitter [@BibliotequesBeg](#), amb la finalitat de potenciar la seva riquesa i diversitat, fent-ne més visibles els fons patrimonials. En aquesta campanya, hi van participar biblioteques, arxius i museus de les institucions de les quals depenen. Entre d'altres, hi ha el Departament de Cultura, l'Arxiu Nacional de Catalunya, la biblioteca del Museu Nacional d'Art de Catalunya, la Biblioteca i l'Arxiu Històric de Girona i la biblioteca del Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya.

Pinterest cada vegada va guanyant terreny i és emprat per difondre les noves adquisicions. És el cas, per exemple, de la [Biblioteca de Catalunya](#), que ha creat dues noves col·leccions temàtiques sobre fons patrimonials. Al Seminari d'Experiències 20 del COBDC, la Biblioteca de Catalunya va presentar un pòster, [explicat per Rosa Montalt i Pilar Estrada](#), com també d'altres biblioteques públiques amb fons patrimonials com la Biblioteca Carles Rahola de Girona, amb *CODEX*, la seva proposta d'apropament i coneixement de les col·leccions patrimonials.

**A manera d'aparador, les exposicions virtuals
són una pràctica habitual, o bé com a
alternativa o bé com a versió digital
d'exposicions en format físic**

A manera d'aparador, les exposicions virtuals són una pràctica habitual, o bé com a alternativa o bé com a versió digital d'exposicions en format físic. En algunes de les exposicions virtuals amb fons patrimonials que han organitzat diferents biblioteques del CRAI de la UB durant aquest bienni s'ha apostat per nous programaris —com Wix o Genially— perquè fossin més atractives de cara a l'usuari i permetessin una navegació més fluida pel seu contingut. Pel que fa a les exposicions virtuals, la Generalitat de Catalunya ha posat en marxa el repositori institucional DRAC, que va estrenar un [mòdul d'exposicions nou](#) el juliol del 2020. La UAB també ha creat noves exposicions virtuals, implementades amb Omeka, per exemple, l'[exposició](#) que recull una mostra de fotografies i material d'arxiu del fotògraf argentí Humberto Rivas (1937-2009), sobre la innovació que representa el procés creatiu amb contingut inèdit i que va més enllà de fer una versió digital de l'exposició física (febrer del 2020). El repositori digital *Calaix*, del Departament de Cultura, el 2020 va implementar un [nou mòdul d'exhibició](#) que aporta valor pel que fa a les opcions de visualització de les imatges que hi ha hostatjades.

En alguns projectes de tipus social que s'han dut a terme a través de les xarxes hi han participat biblioteques patrimonials —per exemple, el CRAI de la UB i la UdG—: la campanya de #1lib1ref o el Viquiprojecte Bibliowikis/#1lib1ref 2021. La Biblioteca de Catalunya també ha impulsat l'actualització d'entrades relatives a fons personals a la Viquipèdia, durant el període de confinament.

El novembre del 2020, el COBDC va presentar el [directori de xarxes socials i blogs de les biblioteques públiques catalanes](#) elaborat per María José Solà i Juanjo Boté. Malgrat no incloure els centres privats, permet tenir una perspectiva de les biblioteques amb fons patrimonials més antigues i constatar com cada vegada estan més presents a les xarxes, sobretot a Twitter i a YouTube.

4 HOMENATGES I ANIVERSARIS

Aquest bienni ha estat molt celebrat pel que fa a les dates assenyalades que hi han coincidit:

- [Quaranta-quatrè aniversari del Centre de Documentació Històric i Social de l'Ateneu Enciclopèdic Popular](#) (2021).
- Cinquantè aniversari de l'Institut Botànic de Barcelona (la Biblioteca de Ciència i Tecnologia de la UAB va celebrar-lo amb l'exposició «[Mig segle de ciència a l'IBB: un recorregut històric](#)»).
- Cinquantè aniversari de la UPC i, per tant, de les biblioteques universitàries que són hereves, moltes d'elles, de les escoles tècniques fundades per la Mancomunitat i la majoria de les quals custodien fons patrimonials.
- Setanta-cinquè aniversari del Museu Tèxtil de Terrassa.
- Setanta-cinquè aniversari del Museu de la Música i, per tant, del seu centre de documentació amb motiu del qual es va escriure un [article](#).
- Centenari del Centre de Lectura de Reus.
- Cent vint-i-cinquè aniversari de la Biblioteca Pública Arús (podeu recuperar alguns dels actes organitzats al [canal de YouTube](#)).
- Cent trenta-sisè aniversari de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer.
- Dos-cents cinquantè aniversari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (RAMC).

Alguns dels actes d'homenatge que s'han organitzat són:

- El 10 d'octubre del 2020, es va dur a terme una visita al Castell-Monestir d'Escornalbou on hi ha part de la biblioteca d'Eduard Toda, i que és gestionat per la [Biblioteca Pública de Tarragona](#): «Es farà especial èmfasi des de les estances destinades a biblioteca en la vessant d'Eduard Toda com a reconegut bibliòfil, atès que va reunir a Escornalbou la biblioteca catalana privada més important de la seva època».
- El novembre del 2020 la Facultat d'Informació i de Mitjans Audiovisuals de la UB va fer un homenatge al bibliògraf, bibliotecari i erudit [Jaume Bover](#).
- Set-centè aniversari de la mort de Dante Alighieri (exposicions a la [Biblioteca Museu Víctor Balaguer](#), al [CRAI-UB Lletres](#), a la seu de Poblenou de la UPF i a la Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola, ja referenciades a l'apartat sobre exposicions).
- Joana Escobedo i Abraham, cap de la Unitat Bibliogràfica de la Biblioteca de Catalunya fins al 2012, va ser distingida amb la [Creu de Sant Jordi](#) per la seva tasca com a especialista en la conservació, estudi i difusió del patrimoni bibliogràfic.
- Considerem interessant la iniciativa recent de la Càtedra Màrius Torres, que ha elaborat una [pàgina web](#) on es recullen totes les activitats dutes a terme, des del 2009 fins al 2021, per commemorar les efemèrides literàries, organitzada per escriptors.
- El 2021 es va celebrar el norantè aniversari de la mort de Santiago Rusiñol: [moltes fotografies del CDMAE](#) s'han utilitzat en l'elaboració del documental [El llegat de Santiago Rusiñol](#) promogut pels museus de Sitges.

5 BIBLIOGRAFIA CITADA

Boté Vericad, Juan-José; Sola Martínez, María José (2020). «Els vídeos a les xarxes socials i els blogs corporatius: anàlisi dels perfils de les biblioteques públiques catalanes durant el primer mes de confinament de la COVID-19». *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 45 (desembre). <<https://dx.doi.org/10.1344/BiD2020.45.3>>

Calvo Flores, Juan Carlos (2021). «COVID-19 i biblioteques». *Blok de BiD*, 28 d'abril de 2021. <<http://www.ub.edu/blokdebid/ca/content/covid-19-i-biblioteques>>

CEDOC (2020). «El CEDOC i la nova demanda digital en temps de pandèmia», *Blog del Centre de Documentació de l'Orfeó Català*, 17 de juliol de 2020. <https://www.cedoc.cat/ca/el-cedoc-i-la-nova-demanda-digital-en-temps-de-pandemia_25251>

Centre de Documentació i Museu Tèxtil (2020). «La biblioteca del museu ofereix recursos en línia», *Notícies* (web corporatiu), març. <<https://cdmt.cat/biblioteca-museu-ofereix-recursos-en-linia/>>

Clares Gavilán, Judith; Barreiro González, María Soliña (2020). «Esteve Riambau: "La Filmoteca de Catalunya s'ha adaptat a les limitacions imposades per la pandèmia oferint els recursos digitals disponibles"», *COMeIN*, núm. 99 (maig). <<https://doi.org/10.7238/c.n99.2035>>

COBDC (2020). «Les biblioteques i els seus professionals en temps de coronavirus: un servei bàsic i estratègic», *COBDC: editorial*, 26 de març de 2020. <<https://cobdc.org/biblioteques-professionals-temps-coronavirus-servei-basic-estrategic/>>

CoNCA (2021). *Informe anual sobre l'estat de la cultura i de les arts: 2020*. Barcelona: CoNCA. <https://conca.gencat.cat/web/.content/arxius/publicacions/informe_anual_2020/IA2020-CAT.pdf>

COVID-19 y el sector bibliotecario global (2020). [La Haya]: IFLA. <<https://www.ifla.org/ES/node/92983>>

CSUC (2020). «Com estan reaccionant les biblioteques de les universitats membres i participatives del CSUC davant la COVID-19?», *El Blog del CSUC*, 2 d'abril de 2020. <<https://hemeroteca.blog.csuc.cat/?p=19479>>

García López, Fátima (2022). «Biblioteques universitàries i de recerca en temps de pandèmia». *Blok de BiD*, 16 de març de 2022. <<https://www.ub.edu/blokdebid/ca/content/biblioteques-universitarie-s-i-de-recerca-en-temps-de-pandemia>>

Museu Marítim de Barcelona (2020). «Obrim en línia publicacions sobre història i patrimoni marítim», *MMB blog*, 22 d'abril de 2020. <<https://www.mmb.cat/blog/patrimoni/obrim-en-linia-publicacions-sobre-historia-i-patrimoni-maritim/>>

Navarro, Montserrat et al. (2020). «El confinamiento del Centro de Documentación del Museo de Ciencias Naturales de Barcelona: un reto y una oportunidad», *Enredadera*, núm. 35 (julio) p. 27-28. <<http://sitios.csic.es/web/enredadera/confinamiento-museo>>

Oviedo, Míriam; Saló, Jaume (2020). «CODEX: la difusió del patrimoni bibliogràfic a la Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola». Seminari d'Experiències'20 del COBDC. Barcelona, 14 al 18 de desembre de 2020. <https://www.cobdc.net/secobdc20/wp-content/uploads/2021/01/CODEX_Miriam%20Oviedo_Jaume%20Saló_BPGCR%202021.pdf>

Rodríguez Mateos, David (2020). «Més enllà de MARC? Un projecte per fomentar l'ús de dades enllaçades a biblioteques i arxius a partir de la Wikipedia i les seves tecnologies associades». *Blok de BiD*, 7 d'octubre de 2020. <<https://www.ub.edu/blokdebid/ca/category/etiquetes/dades-enllaca-des>>

Salse Rovira, Marina et al. (2021). «Coronavirus, necessitats especials i món digital a la Universitat de Barcelona», *Revista del CIDUI*, núm. 5. <<https://raco.cat/index.php/RevistaCIDUI/article/view/390209>>

Saumell Calaf, Dolors (2022). «Avaluació de l'impacte en el marc del tancament de serveis presencials per la COVID-19». *Blok de BiD*, 6 d'abril de 2022. <<https://www.ub.edu/blokdebid/ca/content/avaluacio-de-limpacte-en-el-marc-del-tancament-de-serveis-presencials-la-covid-19>>

Térmens Graells, Miquel et al. (2021). «Bibliotecas digitales en tiempos de pandemia». *Clip de SEDIC*, núm 83. <<https://edicionsedic.es/clip/article/view/48/45>>

Togores Martínez, Rosa (2015). *El valor de les biblioteques públiques en les societats: el cas de la Xarxa de Biblioteques Municipals*. Barcelona: Diputació de Barcelona. <<https://www.diba.cat/documents/16060163/22275360/El+valor+de+les+biblioteques+p%C3%BAbliques+en+la+societat+E-LIBRE.pdf>>

Per a la redacció d'aquest article també s'han consultat les memòries del anys 2020 i 2021 de les institucions següents: Arxiu i Biblioteca del Seminari de Girona, Ateneu Barcelonès, Biblioteca Carles Rahola, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca de la Universitat de Girona, Biblioteca del Museu Nacional d'Art de Catalunya, Biblioteca Museu Víctor Balaguer, Biblioteca Pública Arús, Biblioteca Pública de Lleida, Biblioteca Pública de Tarragona, Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, Catàleg Col·lectiu del Patrimoni Bibliogràfic, Centre de Documentació del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, Centre de documentació de l'Observatori de l'Ebre, Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques, Centre de Lectura de Reus, Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), Consorci de Serveis Universitaris de Catalunya (CSUC), CRAI Biblioteca del Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona, CRAI Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Fundació EINA Centre de Disseny i Art, Fundació Folch i Torres, Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya, Servei de Biblioteques de la Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Biblioteques, Publicacions i Arxius de la Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat de Lleida, Universitat Pompeu Fabra. Servei de Biblioteca i Informàtica. Universitat Rovira i Virgili, Xarxa de les Biblioteques Especialitzades de la Generalitat de Catalunya (BEG).

ANNEX A: EXPOSICIONS

Exposició 50 anys de l'Arxiu Històric del COAC. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. De l'octubre de 2019 al gener de 2020.

Imaginando la casa Mediterránea. Italia y España en los años cincuenta. Museo Fundación ICO (Madrid). De l'octubre 2019 al gener 2020.

[La Barcelona del Baró de Maldà](#). Sala d'exposicions. Biblioteca de Catalunya. De 15 de novembre de 2019 al 18 de gener de 2020.

[Nadales d'artistes](#). Museu Frederic Marès. De 29 de novembre de 2019 al 2 de febrer de 2020.

[La vida privada dels llibres del CRAI Biblioteca de Reserva](#). CRAI Biblioteca de Reserva (Universitat de Barcelona). De l'11 de desembre 2019 al 28 de febrer de 2020.

[Sant Raimon de Penyafort: lleis, llibres, obres i música](#). Biblioteca de l'ICAB. De 21 de gener de 2020 al 25 d'abril de 2020.

[Com qui torna a casa....](#). Universitat de Girona. Biblioteca del Campus Barri Vell. De febrer a març de 2020.

[Els cartells de la Mercè al Museu del Disseny](#). Museu del Disseny. De 2 de febrer de 2020 a 30 de setembre de 2020.

Jujol i el dibuix. Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya. De 13 de febrer de 2020 al 17 d'abril de 2020.

[Les claus de la foto fixa](#). Filmoteca de Catalunya. De 18 de març de 2021 al 13 de juny de 2021.

[Eduard Toldrà. De l'arquet a la batuta](#). Espai Cero. Biblioteca de Catalunya. De 29 de juny de 2020 al 24 de juliol de 2020.

[Dones impressores a la Barcelona del segle xviii](#). Espai Cero. Biblioteca de Catalunya. De 27 de juliol de 2020 al 15 de setembre de 2020.

[Retrat d'Evarist Arnús \(Barcelona, 1820-1890\)](#). Museu Frederic Marès. De 8 d'octubre al 29 de novembre de 2020.

[Paradisus montserratensis: botànica a la biblioteca de Montserrat](#). Biblioteca de Montserrat. A partir de 20 d'octubre de 2020.

[El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere](#). CRAI Biblioteca de Reserva (Universitat de Barcelona). A partir de 27 d'octubre de 2020.

Biblioteca Pública Arús (1895-2020). Cent vint-i-cinc anys al servei del poble. Biblioteca Arús. De 27 d'octubre de 2020 al 22 de gener de 2021.

[Jaume Fuster: el compromís per a transformar el món amb la literatura](#). Espai Zero. Biblioteca de Catalunya. De 16 de novembre de 2020 al 15 de desembre de 2020.

[Romania Amica. Badia i Margarit i la internacionalització del català](#). Sala d'exposicions. Biblioteca de Catalunya. De 27 de novembre de 2020 al 12 de febrer de 2021.

[Layret segons Marès](#). Museu Frederic Marès. De 30 de novembre de 2020 al 14 de febrer de 2021.

[Els Poemes homèrics: clàssics del fons patrimonial](#). Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola. De gener a febrer de 2021.

[Els llenguatges de l'absolut](#). Universitat Pompeu Fabra. De 9 de febrer de 2021.

[En perspectiva: Fons Joaquim Garriga](#). Universitat de Girona. Biblioteca del Campus Barri Vell. De 15 de febrer de 2021 al 26 de març de 2021.

[Impremta i biblioteca a l'hospital militar de Montserrat \(1938-1939\)](#). Espai Zero. Biblioteca de Catalunya. De 3 de març de 2021 al 16 d'abril de 2021.

[Llorenç Pagans: de Cervià de Ter a París. El cantant de moda de finals del XIX.](#) Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola. De març a juny de 2021.

[Joan Tomàs: una vida a l'Orfeó Català](#). Biblioteca de l'Orfeó Català (exposició virtual). A partir de maig 2021.

[Lectures d'un pedagog, mostra bibliogràfica del Fons Josep Pallach](#). Universitat de Girona. Biblioteca del Campus Barri Vell. De 5 de maig de 2021 al 11 de juny de 2021.

[Les marques de propietat als llibres](#). Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals, disponible De 8 de maig al 30 de novembre de 2021.

[Un passeig per El Giravolt de maig](#). Biblioteca de l'Orfeó Català (exposició virtual). A partir de juny 2021.

[Marès-Mompou, música de col·lecció](#). Museu Frederic Marès. Del 18 de juny de 2021 al octubre de 2021.

[Xavier Monsalvatje: un olotí enamorat de Girona](#). Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola. De juliol a octubre de 2021.

[La Divina comèdia. El ressò de 7 segles](#). Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Tardor 2021.

[Una altra Barcelona: imatges d'una ciutat desapareguda](#). Espai Zero. Biblioteca de Catalunya. De 19 de juliol de 2021 al 10 de setembre de 2021.

[La Impremta Sallent. Dietari imprès d'una ciutat](#). Museu d'Art de Sabadell. De 1 de setembre de 2021 al 27 de febrer de 2022.

Els primers anys d'art al Centre de Lectura de Reus (1900-1936). Centre de Lectura de Reus. De 6 de setembre a 8 d'octubre de 2021.

[Rafael Benet, el pinzell, la ploma, l'home](#). Espai Zero. Biblioteca de Catalunya. De 13 de setembre de 2021 al 26 d'octubre de 2021.

Imatges d'ahir i d'avui del Centre de Lectura, Els primers anys d'art al Centre de Lectura de Reus (1900 – 1936). Centre de lectura de Reus. De 1 al 29 d'octubre de 2021.

[Servei de Biblioteques al Front. Universitat de Girona](#). Biblioteca del Campus Centre. De 21 d'octubre al 22 de novembre de 2021.

[Dante Alighieri 700 anys: 1321-2021](#). Biblioteca Pública de Girona Carles Rahola. De novembre a desembre de 2021.

Assemblea de Catalunya: cinquantenari de la seva constitució. Parlament de Catalunya. A partir de novembre de 2021.

[Postals del fons Carlos Pau Español](#). Institut Botànic de Barcelona. A partir de novembre de 2021.

(Re)conèixer Gaudí. Foc i cendres. Museu Nacional d'Art de Catalunya. De 19 de novembre de 2021 a 6 de març de 2021.

[La mirada del biblista](#). Biblioteca de Montserrat. A partir de 20 de novembre de 2021.

["Il miglior fabbro del parlar materno": Dante tradit](#). Biblioteca CRAI (Universitat Pompeu Fabra). A partir de 13 de desembre de 2021.

[La impremta de Cervera. 300 anys d'impremta a la Universitat](#). Museu de Cervera. A partir de 17 de desembre de 2021.

Tortosa i la impremta: 1477-1867. Sala d'Exposicions de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre. De 17 de desembre de 2021 al 31 de gener de 2022.

ANNEX B: PARTICIPACIONS EN CONGRESSOS, ENTREVISTES, DOCUMENTALS I PUBLICACIONS

B.1 Biblioteques i fons patrimonials

Altarriba i Vigatà, Núria (2021). «"Escrits i memòria": la col·lecció de llibres electrònics a la Biblioteca de Catalunya». *Item: revista de biblioteconomia i documentació*, núm. 71, p. 90-99. <<https://raco.cat/index.php/Item/article/view/393729>>.

Anguera, Pere; Navais i Icart, Joan (2020). *El Centre de Lectura de Reus: una institució ciutadana*. Edició facsímil. Reus: Edicions del Centre de Lectura. 326 p. ISBN 978-84-122775-9-3.

Bertrana, Aurora (2021). *El Marroc sensual*. Barcelona: Rata. 230 p. ISBN 978-84-16738-60-1.

Biblioaprenent (2020). «Teníem un Museu del Llibre i les Arts Gràfiques, ara no». *Biblioaprenent*, 7 de juliol de 2020. <<https://biblioaprenent.blog/2020/07/07/teniem-un-museu-del-llibre-i-les-arts-grafiques-ara-no/>>.

Blasco Vallés, Almudena et al. (2020). *The Catalan Chronicles*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura ; Biblioteca de Catalunya. Accés iTunes <<https://books.apple.com/us/book/id1541990689>>. Accés GooglePlay <<https://play.google.com/store/books/details?id=DZYOEAAAQBAJ>>.

Boscaro, Roberta; Manso Santolaria, Aina (2020). «Col·laboració UB al servei del patrimoni documental: tractament del fons d'arxiu de la Societat Catalana d'Història de la Farmàcia (SCHF)». Pòster presentat a: Seminari d'Experiències'20 del COBDC. Barcelona, 14 al 18 de desembre de 2020. <<http://handle.net/2445/173659>>.

Caballer Albareda, Gemma (2020). «De projecte expositiu a projecte docent: proposta didàctica al voltant de l'Exposició "El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere". Reivindicant el Patrimoni UB en la recerca i la docència: un camí ple d'oportunitats». Jornada en línia "El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere". CRAI Biblioteca de la Universitat de Barcelona i Àrea d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona. 27 d'octubre de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/172517>>.

Caballer Albareda, Gemma (2020). *Fonts històriques al CRAI Biblioteca de Reserva* [vídeo]. <https://www.youtube.com/watch?v=swJNM_VStpo&t>.

Caballer Albareda, Gemma (2020). *Fonts històriques i Arqueologia al CRAI Biblioteca de Reserva* [vídeo]. <<https://www.youtube.com/watch?v=IVvYE5YIDiA&t>>.

Caballer Albareda, Gemma (2020). *Humanitats digitals i arxius* [vídeo]. <<https://www.youtube.com/watch?v=LclD2NTdLnU&t>>.

Caballer Albareda, Gemma; Moré, Laura; Muxella, Imma; Nicolau Payàs, Anna (2020). «Biblioteques patrimonials a Catalunya (2018-2019)», *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 6, p. 135-182. <<https://revistes.ub.edu/index.php/Anuari-BLL/article/view/009/32481>>.

Cabanilles, Joan Baptista (2019). *Opera omnia*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya. vol. X. 219 p. ISMN 979-9018823-5-5.

Colantuono, Maria Incoronata et al. (2020). *Música i litúrgia medieval a la Biblioteca de Catalunya (s. IX-XIII) = Music and Medieval Liturgy in the Biblioteca de Catalunya (9th-13th Centuries)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Biblioteca de Catalunya. Accés iTunes <<https://books.apple.com/us/book/id1539880931>>. Accés GooglePlay <<https://play.google.com/store/books/details?id=F5YOEAAAQBAJ>>.

Encara som vius: una aproximació a l'obra de Joaquim Franch (2020). Documental. <<https://www.solidaries.org/centre-de-recursos/encara-som-vius-una-aproximacio-a-l-obra-de-joaquim-franch-documental-13190/>>.

Estrada, Pilar; Montalt, Rosa (2020). «Secció de Fons Personals de Música en xifres». Pòster presentat a: Seminari d'Experiències'20 del COBDC. Barcelona, 14 al 18 de desembre de 2020. <<https://www.cobdc.net/secobdc20/wp-content/uploads/2020/12/p2-POSTER.pdf>>.

Ezquerro-Esteban, Antonio (2021). «The Music Collection (Ancient Holdings) of the University of Barcelona Library», *Fontes Artis Musicae*, vol. 68, num 3 (July-September), p. 267-272.

Franganillo, Jorge (2021). «La agregación de colecciones fotográficas en Flickr: un estudio exploratorio». *Documentación de las Ciencias de la Información*, vol. 44, núm. 1, p. 35-43. <<https://doi.org/10.5209/dcin.70885>>.

Gaillard, Valèria (2021). «Neus Verger: "El llibre antic s'ha de veure com a testimoni de la història"», *Catorze.cat*, 27 d'abril de 2021. <<https://www.catorze.cat/biblioteca/neus-verger-el-llibre-antic-sha-de-veure-com-a-testimoni-de-la-historia-2-2-157334/>>.

Garriga, Neus; González, Teresa; Valls, Anna (2020). «Gestió eficient dels fons personals i institucionals». Comunicació presentada a: Seminari d'Experiències'20 del COBDC.

Barcelona, 14 al 18 de desembre de 2020. <<https://redit.institutdelteatre.cat/handle/20.500.11904/1203>>.

Giner Filella, Ramon; Vidal i Ragazzon, Rafael (2020). *Fotos Fer-Vi. Tarragona: 1965-2015*. Tarragona: Insitu Comunicació. 362 p. ISBN 978-84-09-25395-1.

Gregori i Cifré, Josep M.; Badal Pérez-Alarcón, Carles (2021). *Inventari dels Fons Musicals de Catalunya (IFMuC), un proyecto de la Universitat Autònoma de Barcelona al servicio del patrimonio musical de Cataluña: balance y bases tecnológicas. A: Musicología en web: Patrimonio musical y Humanidades Digitales*. Kassel: Edition Reichenberger, p. 267-286.

Gudayol, Anna (2020). «Manuscrits com amulets: un nou fragment de la vida de santa Margarida en vers català (BC, ms. 9605/2)», *Mot so raso*, vol. 19, p. 1-18. <<https://1library.co/document/zx5dxxvo-anna-gudayol-manuscrits-amulets-fragment-vida-margarida-catal%C3%A0.html>>.

Güell, Mònica (2021). «Le regard sur l'autre: les écrits océaniens d'Aurora Bertrana», *Bulletin de la Société des Études Océaniques*, no. 355, p. 214-234.

Laborda, Adela; Quílez, Francesc (2021). «Un episodi rellevant de la història de l'humor gràfic català: la Col·lecció Agell del Museu Nacional d'Art de Catalunya», *Blog del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, 16 i 30 de setembre de 2021. <<https://blog.museunacional.cat/un-episodi-rellevant-de-la-historia-de-lhumor-grafic-catala-la-colleccio-agell-del-museu-nacional-dart-de-catalunya-1/>>. <<https://blog.museunacional.cat/un-episodi-rellevant-de-la-historia-de-lhumor-grafic-catala-la-colleccio-agell-del-museu-nacional-dart-de-catalunya-2/>>.

Les llistes de Trias i Peitx, el Schindler català (2021). Documental. <<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/sense-ficcio/les-llistes-de-trias-i-peitx-el-schindler-catala/video/6127907/>>.

Martos, Josep Lluís (2021). «Obra en prosa sobre la veríssima inmaculada concepció de la Mare de Déu (Valencia, Lambert Palmart, 1488): estudio material de un incunable perdido», *Revista de Literatura Medieval*, núm. 33, p. 133-161. <<https://doi.org/10.37536/RLM.2021.33.0.91080>>.

Miquel Oliver, Joan (2020). «Les autobiografies femenines al CRAI Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona». Jornada en línia "El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere". CRAI Biblioteca de la Universitat de Barcelona i Àrea d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona. 27 d'octubre de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/172582>>.

Molina Egea, Montserrat (2021). «Recordem l'Eugeni Soler», *Sonograma*, 29 d'octubre de 2021. <<https://sonograma.org/2021/10/recordem-leugeni-soler/>>.

Montalt, Rosa (2021). «El Fons Claudi Martínez Imbert de la Biblioteca de Catalunya», *Revista Musical Catalana*, núm. 374 (setembre-desembre), p. 88.

Montalt, Rosa (2020). «Papeles musicales en movimiento, 1936-1939: armonizados con el cambio de siglo, recuperados en la Biblioteca de Catalunya», *Boletín DM (AEDOM)*, año 23, abril de 2019, p. 74-103. [finalment publicat l'abril de 2020].

Montalt, Rosa (2020). «Partitures de banda a banda... a la Biblioteca de Catalunya», a García, Jorge; Morant, Remigi (coord.). *Música a la llum: documentació i patrimoni de les bandes de música*. València: Generalitat Valenciana. Institut Valencià de Cultura, p. 171-181.

Ortiz de Urbina y Sobrino, Paloma et al. (2020). *Arnold Schoenberg and Roberto Gerhard: Correspondence*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura ; Biblioteca de Catalunya. 209 p. ISBN: 978-84-18199-07-3.

Pascual Miró, Eva (2021). «El Centre de Documentació i Recerca dels Jocs i dels Joguets: projecte de reorganització». Jornada CSUC 2021: Intensiú Digital. Barcelona, novembre 2021 [vídeo]. <https://www.slideshare.net/CSUC_info/el-centre-de-documentaci-i-de-recerca-dels-jocs-i-dels-joguets-del-museu-del-joguete-de-catalunya-procs-de-reorganitzaci>.

Perpinyà i Morera, Remei (2020). «El llegat documental des de la perspectiva de gènere: igualtat, diversitat i inclusió», *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 44 (juny). <<https://dx.doi.org/10.1344/BiD2020.44.17>>.

Prades Artigas, Lourdes (2021). «La Batalla de l'Ebre a la memòria dels brigadistes internacionals». I Congrés Internacional "La Guerra Civil a les Terres de l'Ebre (1936-1939). Gandesa, 22 d'octubre de 2021.

Prades Artigas, Lourdes (2021). «El CRAI Biblioteca Pavelló de la República i l'Associació Cultural Institut Obrer de València». A: *Associació Cultural Institut Obrer. 35 anys d'història, 1986-2021*. València: ACIO, p. 145-147.

Prades Artigas, Lourdes (2021). «SIDBRINT. Brigades Internacionals i memòria». Jornades d'arqueologia, memòria i franquisme. Cornellà (CitiLab), Associació Cultural Art Públic, 26 de novembre de 2021.

Prades Artigas, Lourdes (2021). «Transformación digital y nuevos perfiles profesionales». Las Humanidades Digitales y el futuro del empleo. Foro Sociedad Digital de la Fundación Telefónica, 3 de juny de 2021.

Prades Artigas, Lourdes (2020). «Recuperem la història dels Brigadistes. Presentació de la plataforma SIDBRINT, un projecte viu». A: *Arxius i Guerra Civil: actes del Congrés de Recerca i Arxius*, 27-29 setembre 2019. Esterri d'Àneu: Ajuntament, p. 205-219.

Prades Artigas, Lourdes; Abelló, Teresa (2021). «SIDBRINT. Historical Memory and the International Brigades». Association for Contemporary Iberian Studies 42nd Annual Conference. Cardiff University, 2 de setembre de 2021.

Prades Artigas, Lourdes; Giralt, Olga (2021). «El fons documental del CEHI». Jornades "El CEHI i la historiografia catalana: 70 anys d'història a la Universitat de Barcelona". Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. 21 de febrer de 2021.

Prades Artigas, Lourdes; Naya Ortega, Ramón (2021). Conferència "Multilingüisme i Brigades Internacionals". Torelló, Museu de la Torneria, 17 d'abril de 2021.

Prades Artigas, Lourdes; Naya Ortega, Ramón (2021). «Brigades Internacionals: Diferents idiomes però una mateixa llengua», entrevista amb motiu de l'exposició: Multilingüisme i Brigades internacionals (Calella, 2021). <<https://www.facebook.com/watch/?v=357120989453300>>.

Prades Artigas, Lourdes; Naya Ortega, Ramón (2020). «Una nueva torre de Babel. El aprendizaje de lenguas en las Brigadas Internacionales». A: *¿Pasarán?: Kommunikation im Spanischen Bürgerkrieg: Interacting in the Spanish Civil War*. Graz: Universität Graz; New Academic Press, p. 49-63.

Puig i Oliver, Jaume de (2020). *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció de Filosofia i Ciències Socials. v. 2. 500 p. ISBN 978-84-9965-570-3.

Puig i Oliver, Jaume de (2020). «Els inventaris de l'Hospital de la Seu dels anys 1353 i 1362, amb l'inventari de la seva biblioteca», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 61, p. 161-218. <<https://raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/view/387513>>.

Pujol, David. (2021). *Cassà Costal: una vida dedicada a la pedagogia*. Cassà de la Selva: Editorial Gavarres. 255 p. ISBN 978-84-123383-8-6.

Pujol Vallcorba, Assumpta; Bernal, David; Martínez, David (2020). «Digitalització dels fons: Què implica, com es pot fer?». Sessió virtual sobre digitalització dirigida a l'Àrea de Biblioteques del CSUC. 4 de novembre de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/172269>>.

Ramon, Artur; Casanovas i Aleix, Maria Mercè; Vila Pou, Eva (2020). *L'Art del gravat català*. Barcelona: Enciclopèdia Art. 351 p. ISBN 978-84-412-3352-2.

REBIUN. Grupo de Trabajo de Patrimonio Bibliográfico (2020). *Manuscritos bibliográficos en las bibliotecas REBIUN*. Madrid: REBIUN. <http://doi.org/10.18239/biblos_2021.12.00>.

Riera i Melis, Antoni; Santanach i Suñol, Joan (2020). *El Patrimoni gastronòmic català i la seva cuina*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura ; Biblioteca de Catalunya. Accés iTunes <<https://books.apple.com/us/book/id1524808735>>. Accés GooglePlay <<https://play.google.com/store/books/details?id=daz7DwAAQBAJ>>.

Rius i Bou, Àngels (2021). «Paradisus montserratensis. Botànica i llibres a la Biblioteca de Montserrat», *Montserrat: butlletí del Santuari*, núm. 117, p. 43-55.

Rius i Bou, Àngels (2020). «L'Arxiu de Xavier Fàbregas a la Biblioteca de Montserrat: la tramoia d'un mètode de treball», *Serra d'Or*, núm. 727-729, p. 72-75.

Romera, Joselyn (2020). *Visiteu el CRAI Biblioteca de Reserva!* [vídeo]. <<https://www.youtube.com/watch?v=leQsjfaw5L0>>.

Rueda Ramírez, Pedro (2021). «L'iceberg patrimonial: adquirir i gestionar des d'un enfocament holístic», *Blok de BiD*, 29 de setembre de 2021. <<https://www.ub.edu/blokdebidi/ca/content/liceberg-patrimonial-adquirir-i-gestionar-des-dun-enfocament-holistic>>.

Rueda Ramírez, Pedro; Saumell Calaf, Dolors (2021). «Procedències dels impresos de la biblioteca del Castell Monestir d'Escornalbou: les marques de propietat de la col·lecció d'Eduard Toda». *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 47 (desembre). <<https://dx.doi.org/10.1344/BiD2021.47.12>>.

Ruiz Fargas, Marina (2021). «Arca y secreto: el «quartet de llibres prohibits» del Convento de Santa Catalina de Barcelona». IV Congreso Internacional sobre Libro Medieval y Moderno. Saragossa, 9 de setembre de 2021.

Ruiz Fargas, Marina (2021). «Si este libro se perdiera: hoy y mañana de las procedencias en el fondo antiguo de la Universidad de Barcelona». V Encuentro Nacional de Instituciones con Fondos Antiguos y Raros, 26 d'abril de 2021. <<https://www.youtube.com/watch?v=nhyOaUcD3Eg&t=4402s>> (a partir del minut 33:40).

Ruiz Fargas, Marina (2020). «La biblioteca del convent de Santa Caterina verge i màrtir de Barcelona sota el mecenatge de fra Tomàs Ripoll: 1699-1747», a Beltrán de Heredia Bercero, Julia (ed.). *El convent i l'església de Santa Caterina de Barcelona: un patrimoni enderrocat: III Jornades de les basíliques històriques de la ciutat de Barcelona (15 i 16 de novembre de 2018)*. Barcelona: Ateneu Universitari Sant Pacià: Facultat Antoni Gaudí d'Història, Arqueologia i Arts Cristianes: Facultat de Teologia de Catalunya. p. 163-184.

Ruiz Fargas, Marina; Vilà Urriza, Natàlia (2020). «Les Ibarra i la impremta de la Universitat de Cervera (1757-1788): una nova aproximació». Jornada en línia "El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere". CRAI Biblioteca de la Universitat de Barcelona

i Àrea d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona. 27 d'octubre de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/172526>>.

Sánchez, Sebastià (2021). «Salvador Babra, llibreter, editor, col·leccionista i antiquari», 10a Jornada Mercat de l'Art i Col·leccionisme i Museus, Sitges, 8 d'octubre [vídeo]. <<https://www.youtube.com/watch?v=PNkQK6UTnFQ>> (a partir del minut: 46:40h).

Santanach, Joan et al. (2020). *Ramon Llull in the Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura; Biblioteca de Catalunya. <<https://botiga.bnc.cat/?product=ramon-llull-in-the-biblioteca-de-catalunya>>.

Santos García Felguera, María de los (2021). «Aurora Bertrana entre la Polinèsia i el Marroc (1926-1936)», *Papers fotogràfics*, núm. 1. <<https://www.fotoconnexio.cat/repositori/papers-fotografics/>>.

Serra, Eugènia; Riera, Marta (2021). «Un tast a la història i les col·leccions emblemàtiques de la Biblioteca de Catalunya», *ArchiVoz*, 26 d'octubre de 2021. <<https://www.archivozmagazine.org/ca/biblioteca-de-catalunya/>>.

Ullate i Estanyol, Margarida (2020). «L'edició discogràfica del patrimoni musical català», *Sonograma*, 29 de juny de 2020. <<https://sonograma.org/2020/06/ledicio-discografica-del-patrimoni-musical-catala>>.

Valls, Anna (2021). «El Centro de Documentación y Museo de las Artes Escénicas (MAE) del Instituto del Teatro», a *Encuentro Archivo, Documentación y Patrimonio Teatral*. Chile: Universidad de Chile, Departamento de Teatro, Facultad de Artes, p. 21-29. <<https://libros.uchile.cl/files/presses/1/monographs/1220/submission/proof/index.html#21>>.

Valls, Anna (2020). «La Zarzuela: conservar y documentar para garantizar la memoria». Jornadas de Zarzuela. Fundación Jacinto Guerrero (Madrid). 2 de març de 2020.

Verger Arce, Neus (2021). «Estrategias de difusión del CRAI Biblioteca de Reserva de la Universidad de Barcelona». Jornadas de buenas prácticas europeas en patrimonio bibliográfico y documental. CODICIS. Universitat de Barcelona, Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals. 18 d'octubre de 2021. <<http://hdl.handle.net/2445/181289>>.

Verger Arce, Neus (2021). «El patrimonio bibliográfico de la Universidad de Barcelona: la Colección del CRAI Biblioteca de Reserva (CRAI Biblioteca de Reserva de la Universidad de Barcelona)». *Archivoz*, 27 d'abril de 2021. <<https://www.archivozmagazine.org/es/coleccion-del-crai-biblioteca-de-reserva/>>.

Verger Arce, Neus (2020). «La Jornada i l'Exposició, en el marc de la Biblioteca de Reserva de la UB. Presentació». El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere.

Jornada en línia "El fons antic de la Universitat de Barcelona amb perspectiva de gènere". CRAI Biblioteca de la Universitat de Barcelona i Àrea d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona. 27 d'octubre de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/172516>>.

Verger Arce, Neus (2020). «Presentació virtual del CRAI Biblioteca de Reserva per a l'Associació ARDIT» 11 de novembre de 2020 [vídeo]. <<https://www.youtube.com/watch?v=M3pCJLe6h0>>

Verger Arce, Neus (2020). «The Rare Book and Manuscript CRAI Library of the University of Barcelona inside the process management model». Jornada en línia 12th Qualitative and Quantitative Methods in Libraries, International Conference (QQML2020), Atenes (Grècia). 29 de maig de 2020. <<http://hdl.handle.net/2445/163674>>

B.2 Història del llibre i de la impremta

Agustí, Lluís; Baró, Mònica; Rueda Ramírez, Pedro (eds.) (2021). *Redes del libro en España: agentes y circulación del impreso (siglos XVII-XX)*. Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza. 392 p. ISBN 978-84-1340-289-5.

Agustí, Lluís (2020). «Aventures i desventures del patrimoni editorial = Aventuras y desventuras del patrimonio editorial». *El món de demà*, núm. 40, 8 de juny de 2020. <<https://elmondedema.cat/aventures-i-desventures-del-patrimoni-editorial/>>

Agustí, Lluís (2020). «Bartomeu Costa-Amic: entre el compromiso, la aventura y la edición». *Laberintos: revista de estudios sobre los exilios culturales españoles*, núm. 22, p. 129-165.

Agustí, Lluís (2020). «La edición en el exilio: el caso mexicano». XI Seminario Internacional Redes Públicas y Relaciones Editoriales: Investigación en red y en acceso abierto: fuentes y recursos para la historia de la edición iberoamericana. Madrid, 3 de desembre de 2020.

Agustí, Lluís (2020). «Fuentes para el estudio del exilio editorial español (1939-1975)». X Seminario Internacional Redes Públicas y Relaciones Editoriales: La investigación colaborativa: la Red de Estudios sobre la Edición Iberoamericana Red-EDIT. Madrid, 10 de febrer de 2020.

Agustí, Lluís; Codina, Miquel (eds.) (2020). *Jaume Bover Pujol: bibliògraf, bibliotecari i erudit*. Palma: Documenta Balear. 374 p. ISBN 978-84-18441-11-0.

Agustí, Lluís.; Rueda Ramírez, Pedro (2020). «La colección Aquelarre: editar en México después del naufragio», *Caracol*, núm. 20, p. 512-543. <<https://www.revistas.usp.br/caracol/article/view/164086>>

Baró, Mònica; Rueda Ramírez, Pedro (2020). «La publicidad del libro: marco metodológico y teórico en el ámbito de la historia de la edición». A: Larraz, Fernando; Mengual, Josep; Sopena, Mireia (eds.). *Pliegos alzados: la historia de la edición, a debate*. Somonte-Cenero, Gijón: Ediciones Trea, p. 177-195.

Gascón García, Jesús (2021). «Orígenes e influencias de las primeras reglas de catalogación en España (1815-1885)». IV Congreso Internacional sobre Libro Medieval y Moderno. Saragossa, 8 de setembre de 2021.

Iborra, Joan (2021). «La revolució de la impremta. La contribució de la tipografia al desenvolupament de la Catalunya moderna, de Xevi Camprubí», *La veu dels llibres*, 27 de març de 2021. <<https://laveudellsllibres.cat/noticia/43723/la-revolucio-de-la-impremta-la-contribucio-de-la-tipografia-al-desenvolupament-de-la-catal>>

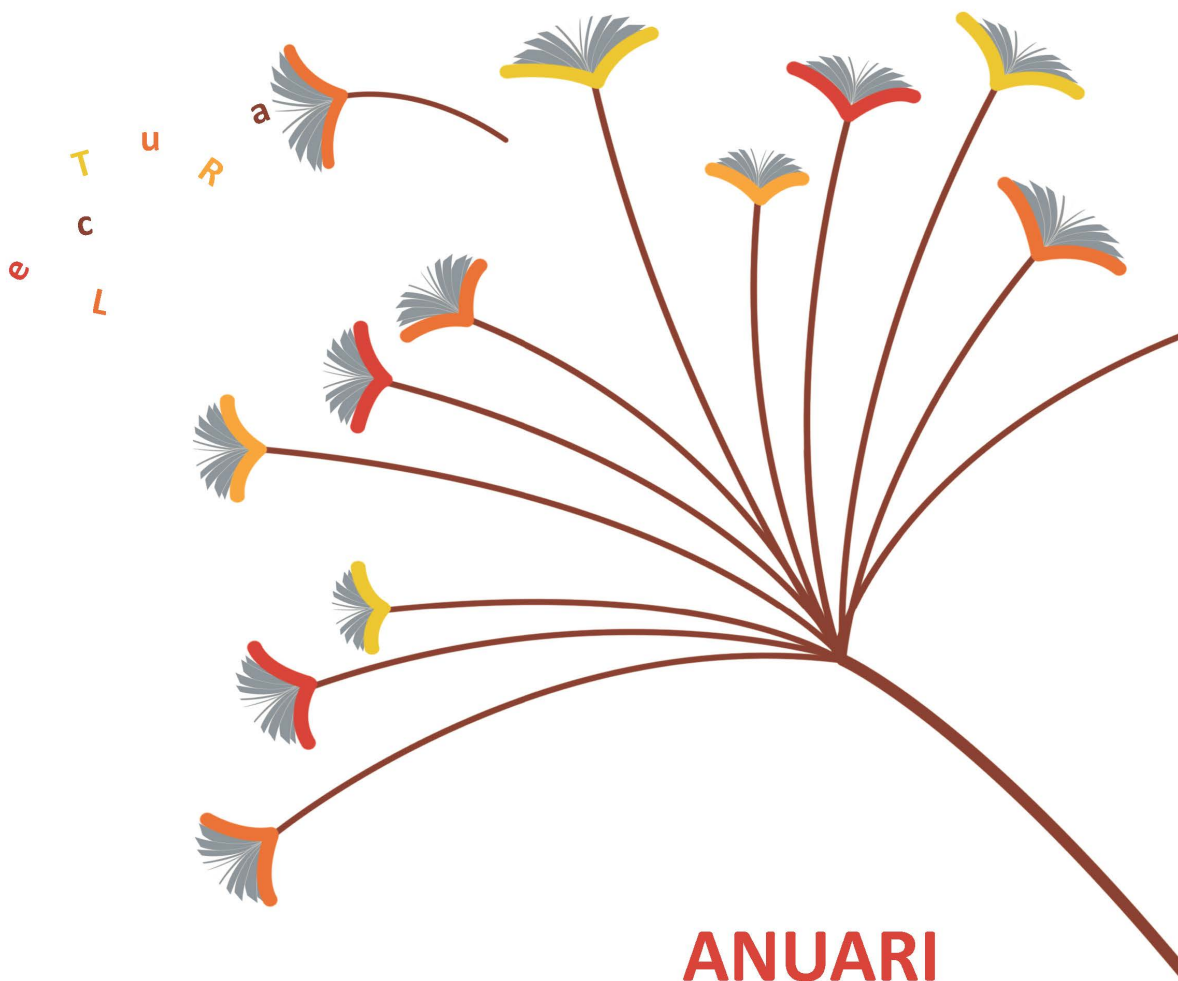
Moreno, Doris; Rueda Ramírez, Pedro (2021). «Propaganda protestante e imprentas en Barcelona. El colportor James Graydon y los impresos de Antonio Bergnes de las Casas (1835-1840)», *Información, Cultura y Sociedad*, núm. 44, p. 61-86. <<https://doi.org/10.34096/ics.i44.9782>>

Rueda Ramírez, Pedro (2020). «Tratadicos devotos: impresos para las misiones franciscanas de Escornalbou en la Cataluña moderna», a Alabrús Iglesias, Rosa Maria et al. (ed.). *Pasados y presente. Estudios para el profesor Ricardo García Cárcel*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, Grup de Recerca d'Estudis d'Història Cultural, p. 869-890. <<https://ddd.uab.cat/record/230697?ln=es>>

Vilà Urriza, Natàlia (2021). «La administración de la Biblioteca de la Universidad de Cervera». IV Congreso Internacional sobre Libro Medieval y Moderno. Saragossa, 8 de setembre de 2021.

Notes

- 1 El gener del 2022 el CRAI Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona va passar a anomenar-se CRAI Biblioteca de Fons Antic. En aquest article hem optat per mantenir la denominació per la qual era conegut durant el bienni 2020-2021, així com els noms dels recursos durant aquest període objecte d'estudi (i no els noms actuals, fruit del canvi de denominació).

ANUARI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2022

Editors
Lluís Agustí
Maite Comalat